PETRI SERVII

DISSERTATIO

DE VNGVENTO ARMARIO

SIVE

DE NATVRAE ARTISQVE MIRACVLIS

ROMAE

TYPIS DOMINICI MARCIANI.

ↀDCXXXXII.

Illustriss. & Reuerendiss. D.

D. FAVSTO POLO

ARCHIEPISCOPO AMASIAE

Et Summo Domus Pontificis Praefecto

PETRVS SERVIVS F.

INcrebuit consuetudo ab antiquissimis vsque ducta temporibus (ILLVSTRISSIME POLI) vt nullum quisque librum in publicam lucem proferat, quem patroni alicuius clientelae non committat. Mihi vero vetus hoc institutum tuenti, cuius fidei Dissertationem meam commendarem atque concrederem, diu deliberandum non fuit,

apud Te enim nata tuaq; munificentia adulta Te patronum iure adit, tuumque fidenter implorat patrocinium. Et vero qui non fidat, qui non speret a Te patrocinium, quem fautorem, quem tutorem, quem parentem semper habuit? Iam inde ab eo tempore, quo primum in tuam clientelam suscepti fuimus, perpetuis a Te beneficijs, perenni benignitate, nunquam intermissa gratia affecti obstrictique semper fuimus.

Dedecus est, *inquies*, semper sumere nilque dare: *Dedecus, fateor: at neque:* Tui sitiunt fontes *neque* E mea pumice exprimi aqua potest. *Tu is es, Praesul Amplis-*

plissime, qui auctoritate & gratia polles, quique innata benignitate & liberalitate singulari nostris, imo omnium, commodis uberrime consultum velis. Ego vero quasi Ulysses ille apud Alcinoum nihil habens, quod pro ingentibus meritis rependam, praeter aliqua mentis munera, audeo tenui hoc opusculo ad Te *adire, tuaeque munificentiae veluti litare: quod sane eo fidentius audeo, quo certior sum,* Non esse minus regium, parua accipere, quam largiri magna. *Excipe igitur hoc quodcunque est, non quidem ut meritam gratiam, sed vel ut ingentis accepti beneficij exiguũ testimonium, vel ut clientem*

in

in tuam fidem & patrocinium sese conferentem. Vale & viue tum amplissimis muneribus ingenio tuo debitis naturaque dignissimis, ab VRBANO Pontifice omnium Maximo incredibili sedulitati tuae, curae, prudentiaeque delatis; tum ijs, quae omnium iudicio & acclamatione Te *manent, Summis Virtutis Insignibus. Iterũ vale.*

CIↃDCXXXVII.

Imprimatur, si videbitur Reuerendiss. P. Mag. Sac. Pal. Apost.

I. B. Alterius Episc. Cam. Vicesg.

DIssertationem hanc Petri Seruij *De Vnguento Armario* maiori qua potui diligentia perlegi, eamque nihil ortodoxae fidei absonum nihil probis moribus aduersum continere cognoui

Ego Angelus Colius Senen. ipsis Kalendis Augusti 1637.

Imprimatur.

Fr. Reginaldus Lucarinus Sac. Pal. Apost. Mag.

PE-

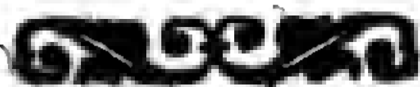
PETRI SERVII SPOLETINI

In Gymnasio Rom. Medicinæ Theor. Ord. Professoris P.

DISSERTATIO DE VNGVENTO ARMARIO ET SYMPATHICO VVLGO APPELLATO

Siue

De Naturae Artisq; Miraculis.

DISSERTATIONIS *Argumentum.*

VNGVENTVM vulnerarium, quod non vulneri, sed gladio aut panno, vulnerati sanguine tincto, salubriter

adhibetur, a doctissimis quibusque Philosophis in quaestionem vocatur. Nonnulli aut nimis simplices & creduli, aut in peruestigandis naturae viribus, industriaq; artis experiunda accurate versati, id e secreto naturae gremio, artis industria productum arbitrantur. Complures vero inusitata illius medicatione permoti a daemone mutuatum esse vires existimant. Alij demum, nec medicamento nec daemoni hac de re facile credentes, neutri sanitatem, adhibito vnguento redditam, adscribunt, sed vni naturae,

De Vnguento Prima opinio.

Altera opinio.

Tertia opinio.

tan-

tanquam certiſſimo vulnerum medico. Itaque ab vnguento contra omnes eius hoſtes ſtare qui vult, non experimentis, ſed rationibus praeſto eſſe debet. Ergo non tam quaerendum hic eſt, *An vnguentum ſympathicum naturale ſit*, quam, *An naturale eſſe* POSSIT: quaerendum, inquam, *Num artis induſtria, naturaeque vires eiuſmodi* POSSINT *vnguentum componere, quod panno ſolum gladioue cruento illitũ, abſenti vulneri, centumque millium interuallo diſiuncto medeatur.* Quare nihil ſane moror, fuerit ne vnquam ab vnguento

Diſſertationis finis.

ſympathico vulnus ſanatũ, an nunquam fuerit: immo nihil moror, ſit ne re vera id, vel non ſit in rerum medicarum vniuerſitate. Artem vero ſolertem & operoſam, ſummis & arcanis naturae viribus munitã POSSE haud abſimile vnguentum componere, duplici argumentorum genere contendam: primo naturae artiſque mirandis operibus: ijs nempe, quae, etſi vnguento haud plane ſimilia ſunt, tamen ita informant animum ad induſtriam artis & naturae vires cognoſcendas, vt eum ad ſympathici

Ratio diſſerendi de vnguento.

vn-

vnguenti naturam assequẽdam alliciat & facile flectat. plurimis enim naturae artisque miraculis eruditus animus, vnguenti vim esse naturalem, sibi persuaderi facile patietur. Alterum vero genus argumentorum ea comprachendit, quae vnguento sunt virtute simillima, nasum nempe arte restitutum, Apulum araneũ, malum Punicum, vuam, cerasum, morum, ceteraeque maculae, quae ex feminarum malacia in qualibet parte corporis veniunt, & statis anni temporibus mirabiliter commutantur. His

Duplex miraculorum genus.

absſolutis , aduerſariorum rationes , ſine fuco & fallacia a me collectas , maiori vi ſubijciam ſubiectaſq; ſtrenue refutabo.

Ge-

GEnus humanum eo rerum cognoſcendarum agendarumq; libidine adactum fuit, vt non ſolum maximos per ſe labores ſubierit aeſtus, algores, vigilias, longa ac difficillima itinera terra mariq; ſuſceperit: verū etiam prauos ipſos daemones conſuluerit. Sane Chaldaei primo, Hebraei, Perſae, atque Aegyptij, in rebus cognoſcendis nimium curioſi, ſuperſtitione ſe obligare coeperunt; mox Graeci, demum Latini. Nam ſicuti Zoroaſter Medoperſa magno carminum volumine Magiam condidit, Her-

Hominum ſciendi deſiderium.

Magia apud Chaldaeos nata.

mippus interpretatus est, imitatus Nactabis, Typhon, Dardanus, Simon, Corinondas, & Apollonius Tyanaeus; ita Ostanes, Xersis Persarum Regis exercitum sequutus, e Perside in Graeciam asportauit. Ceterum ab ingeniosa gente, adeo curiose excepta cultaque fuit ars, vt Democriti & aliorum philosophorum opera studioque longe lateq; serpserit, & in Italiam etiam penetrauerit, vt vel ex eo constat, quod Romani iam inde a primis reipublicae temporibus Chaldaeorum praestigias lege duodecim tabula-

Qui eam excoluerint.

In Italiam penetrauit.

larum damnauerint. Immo vero, vt Liuius addit, Senatuſconſulto conquiſiti fuerunt omnes veneficorum libri igne comburendi. Verum enimuero vt hominum animus rerum cognoſcendarum deſiderio nunquam nō flagrauit, vt cacodaemon nunquam homini non parauit inſidias; ita nefaria haec ars nulla vnquam lege nullaque poena aboleri potuit. Nam etiam aetate noſtra apud Lappos Findos, ceteroſque populos ad vltimum ſeptentrionem pertinentes excolitur, & per ſummum dedecus

Romae damnata.

Magia fruſtra legibus vetita.

exer-

exercetur : adeo vt ventos ſere nutu & quaſi arbitratu commoueant, & paſſim nauarchis venditent; tempeſtates procellaſque excitent, Morborum transpoſitio. morbos ab alijs in alios homines tranſponant, non abſimili modo, quo ſegetes apud Virgilium :

Atque ſatas alio vidi traducere meſſes.

Ceterum ſicuti haec magica eſſe ac ſuperſtitioſa, nullus chriſtiana religione imbutus inficiari poteſt; ita quaeuis admiranda, quae intelligentia compraehendi non poſſunt, cacodaemonis dolis, machinis, fallacijs tribuen-

buenda esse, is solũ asseuerabit, qui vere oscitanter in naturae viribus, industriaq; artis exploranda versatus sit:

Multa enim tegit sacro inuolucro natura,

multa acutum audaxque hominum ingenium patrauit, multa assiduo industrioque labore perfecit, quae rudibus daemoniaca, gnaris naturalia, omnibus admiranda videntur.

De vnguento vero sympathico quid censendum sit, an cacodaemonis opus habendum, an potius naturae artisque thesaurus, e foecundissimo ejus gremio soler- Quid censendum de vnguento.

ler-

lertiſſima huius induſtriæ promptus, haud ſatis me ſcire fateor. Sane acer & attentus animus, cum Vnguenti vires perpendit,

Stupet, obtutuque haeret defixus in vno,

inſcius, quo ſe vertat, quid annuat, quid renuat. Ceterũ in tanto medicamenti miraculo, & in tanta rerũ ignoratione audendũ aliquid eſt, &

Quid noſtri valeant humeri, quid ferre recuſent,

periclitandum.

Vnguenti vſus frequẽs. Et ſane exploratum apud omnes fere gentes videtur, adhibito Vnguento ſympathico, gladioque tantum illito,

lito, vulnus ſanari: ſanitatem vero acceptam referri Posse vnguento ſua vi ac naturaliter agenti, illud argumento eſt, quod non tantum id videatur miraculũ, vt vel a natura, vel ab arte ad bonos maloſue daemones ſit prouocandum. Nam & natura ſuis tantum viribus freta atque munita, & ars propria, non a daemone accerſita, induſtria ſexcenta creat ac gignit, quae ſimilem nobis admirationem mouent. & vt naturalia primo aliqua in medium afferam, quibus veluti in diſſertationis limine informem

Naturae miracula. erudiamque Lectoris animum ad vnguenti naturam deinde cognoſcendam,

1 Magnes. Quid mirabilius Magnete (obſecro te, Lector, caue ſis in iudicando curioſus: omnia, ſi lubet, perlege, ac tum meo ſcripto cenſoriae ſeueritatis notam libere, & plane ſtoice inure) Quid, inquam, mirabilius magnete, aut ferro magneti affricato ad polum, vel ſtellas ei proximas, monteſue magneticos ſeſe perpetuo conuertente?

2 Terra Nyli. Quid mirabilius Nyli terra, quae exiccata illa quidem ac diligenter aſſeruata, eo-

dem ſemper pondere grauis eſt; ad XVII. vero diem Iunij nullius rei acceſſione ſe ipſa ponderoſior euadit?

3 Quid mirabilius Fulmine intacta vagina ferrum abſumente, aut intacto ferro vaginam; nummos illaeſa crumena, integro dolio vinum, pannos pyxide armarioque incolumi? Fulmen.

4 Quid mirabilius igne montis Heclae, qui ſtupa extinguitur? aut mõtis Chimerae, qui foeno? aut Coloniae Vibiorum, qui pannis? Ignis Heclae

5 Quid mirabilius *Horrida Harpaſi caute, quae vno digito* Cautes Harpaſi.

mo-

mobilis est, eadem, si toto corpore impellatur, resistens?

6 Herba Bengalae. Quid mirabilius herba, in insulis Bengala & Zeirano nata, quae ligna ad sese ea vi allicit, vel potius trahit, vt ea ex hominum manibus abripere videatur?

7 Medulla ferrea. Quid mirabilius Iauae maioris arbore, *cuius medulla ferrea est, fructus ferro impenetrabilis?*

8 Arbor Pudifica. Quid mirabilius arbore illa, Pudifera iure appellata, quae rerũ accessum videtur sensu percipere? Nam appropinquante homine vel animali, ramos constringit, recedente pandit. Idem

quo-

quoque ſpongiam facere confeſſum ac receptum eſt.

Quid mirabilius Aeſchynomene Apollodori herba, quae tangentem manum refugit foliorum contractione? 9 Apollodori herba.

Qid mirabilius Mimoſa hortenſi, quae manu admota ſeneſcit, reuiuiſcit remota? 10 Minoſa hortenſis.

Quid mirabilius Inſulae Cimbubon arbore, cuius frondes ſi decidant, non actae, impulſaeque, ſed ſua vi repunt, ſuiſue quaſi pedibus; manu aut ſtilo tactae abeunt ac refugiunt? 11 Arboris folia motu praedita.

Quid mirabilius arbore 12 Malaccae arbores.

in Malacca, cuius radices ad orientem ſolem vergentes venenis medentur; quae vero ad occidentem, ipſiſſima venena ſunt? quod ipſum de arborum folijs in Inſulis Philippinis literis proditum eſt.

13 Arbores ſerpentiferae. Quid mirabilius Americana arbore ſerpentifera? ferunt enim in Chile frigidiſſima Americae prouincia arborem eſſe, in cuius folijs vermes naſcuntur, qui cum inde decidunt, ſerpentes fiunt.

14 Arbores anatiferae. Quid mirabilius anatiferis Scotiae aut lignis aut arbuſtis? in ea enim prouincia, vel

vel potius in Hebridibus Insulis Scotiae adiacentibus arbores lignaque sunt, nauium fragmenta, ex quibus vermes pululant, qui paulatim enato capite, pedibus, atque alis in anatas vertuntur.

Quid mirabilius Cane canicidas, nunquam antea a se visos, allatrante? 15 Canis natura.

Quid mirabilius Agno Scythica? Profecto (vtor Scaligeri verbis) *Superiora ludum putes, praeut est admirabilis Tartaricus frutex. Tartarorum Horda primaria Zauolha est, vetustissimae nobilitatis commendatione: In eo agro serunt semen seminis melonis* 16 Agnus Scythica.

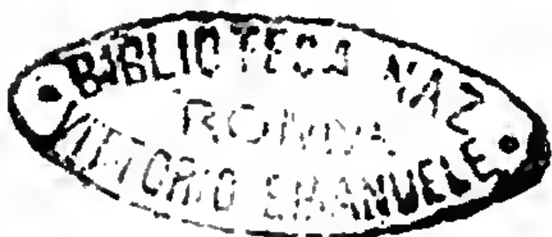
ſimillimum, ſed minus oblongum. Ex eo ſato plantam exire, quam Borametz, id eſt, agnum vocant. Creſcit enim agni figura ad pedum fere trium altitudinem, quem pedibus, vngulis, auribus, toto capite, praeterquam cornibus repraeſentat. Pro cornibus pilos gerit ſingularis cornu ſpecie. Obducitur corio tenuiſsimo: cuius detracti vſus ad capitum tegmina incolis. Ferunt internam pulpam gammari referre carnes: Ceterum e vulnere quoque ſanguinem emanare: Dulcore eſſe admirabili: Radicem humo exertam ſurrigere ad vmbilicum vſque. Illud miraculi fouet magni-

Miracula.

gnitudinem: Quamdiu vicinis obsidetur herbulis, tamdiu viuere quasi agnum in laeto pascuo. absumptis illis tabescere atque interire. Idque non solum vel casu vel tractu temporis, sed etiam experiundi gratia, subtractis, atque ablatis euenire. Quin illud auget admiratione: appeti a Lupis eum, non item ab alijs, quae carne vescantur.

Quid mirabilius remora 17 Remora
vere pisciculo currentẽ nauim, velis, remisque actam immo tempestate ac procellis iactatam solo carinae adhaesu illico sistente?

Quid mirabilius alio pi- 18 Remora Indica.
sciculo nauim non modo

ſiſtente, verum contra vim curſumque ventorum retro inhibente? Audi ſi lubet Linſchottan. in Nauigatione, auctorem fide dignum.

Nauis ex Mozambique tendẽs per quatuordecim dierum ſpatium vento ſecundo, nihil obſtante retroceſsit: Cumque anxij nautae cauſam inquirerẽt; & veneficia ſuſpicarentur, piſcem tandem ſub naui inuenerunt, qui nauim in tergo contra venti appulſum natando portauit. Hoc autem magna cum difficultate depulſo, rectum ſtatim curſum tenuerunt.

19 Quid mirabilius ferrea clauicula ex ore in veſicam

Clauicula in veſcicam penetrata.

il-

illapſa? penetratis nempe exilibus meſeraei venis, cõpacto iecinore, denſis duriſque renibus, ſolidis & acutiſſimo ſenſu praeditis vreteribus: & quod in admirationem omnium maximam ſtupidiſſimum quemque traducere poteſt, quid mirabilius ferreæ huius clauis in veſicam ingreſſu? adeò mirandum hoc eſt, vt minus (dicere auſim) admirarer, ſi ea in veſica genita eſſet.

Quid mirabilius muliere eo vrinae profluuio laborante, vt vno die ducentas vrinae libras fecerit, ab omni 20 Vrinae profluuij mira historia.

ni tamen potu abhorrens? Mirabilis aeque & incredibilis morbi historiam, a Gabriele Fonseca medico Vrbis primario mihi tibique Lector, scriptam, hic habes: *Nobilis Monialis ex praeclara familia de Franchis temperamenti ab ortu calidi, & sicci annos nata 27. cum varijs affectionibus vexaretur tandem anno sal. 1637. Mense Martio incidit in admirabile vrinae profluuium, cum subinde vna die excederet mictu quantitatem ducentarum librarum, eratque vrina valde tenuis colore & substantia aquae persimilis in qua innatabant ali-*
quot

quot flosculi instar niuis; & quod non minus admirabile in tanta vrinae profusione obseruatum fuit, cum hoc vrinae profluuio aliquibus diebus perseuerante, omne potus genus ita vehementer abhorrebat, vt me potum ipsi suadentẽ (ne tota in vrinam liquefieret) odio prosequeretur, lacrimasque hac de causa effunderet, curantique Medico irasceretur, quod me ad consultandum vocaßet. Fuit simul accersitus Excellẽtißimus Benedictus Auerrhinus insignis Vrbis medicus, adfuit etiã Excellẽtissimus medicus Io: Iacobus Baldinus fama in vrbe & in orbe clarus medicus ordinar. Vere miraculum. Praeclarissimus Zachia etiam interfuit cusationi.

di-

dicti Monasterij nuncupati de Campo Martio. haec tamen transactis aliquibus diebus conualuit. Haec eadem monialis duobus transactis mensibus incidit in omnimodam vrinae suppressionem siti tamen ingenti flagrabat cum ipse curationi praeessem, quia Roma aberat medicus ordinarius, nihilque minxit per spatium quatuordecim dierum, tandem vsu spiritus terebinthi vrinam copiosam reddit, reiecta cum vrina materia sabulum calcemque referente. Gabr. Fonseca Med. Rom.

21 Pyrrhi digitus admirab. Quid mirabilius Pyrrhi Epirotharum Regis digito cum lienosos tactu sanante, cum

cum ignis omnem a ſe iniuriam arcente? Vim lienoſis ſalutarem naturae acceptam referendam eſſe, vel Reges Galliarum declarant, qui omnes tactu ſtrumis medentur. Regum Galliae mira vis

22 Ignis vero repellendi vim ab eadem natura manaſſe, illud argumento eſt, quod plurima ſint, quae ignibus non abſumantur.

23 Vt Linteum ex amianto, quod ardens in focis ſordes exuit, ſplendetque magis, quam aquis ſaponeque abſterſum. Linteũ ignẽ eludens.

24 Vt Regum funebres tunicae ex aſbeſtino, quibus

co-

eorum corpora obuoluta comburebantur, vt ab reliquo cinere separarentur.

25 Castellũ ac Turris ab igne non acta. Vt Castellum ligneum a Caesare in Gallia Cisalpina igne frustra oppugnatum.

26 Vt lignea Turris ab Archelao Mithridatis Põti Regis praefecto contra Syllam extructa.

27 Salamandra. Vt Salamandra, quae nõ solum ab igne non laeditur: *sed eum nulla sui laesione tactu extinguit non alio modo quam glacies.*

28 Vt (quod magis ad rem pertinet) serua Aethiop: & rusticus Picenus, de quibus certissima narrare, vt me

non

non piget; ita veriſſime narrata te, Lector, ne taedeat audire. Rodericus Fonſeca, magnae exiſtimationis medicus, dum Piſis medicinam profiteretur, ſeruam emit Aethiop. operae domeſticae, cauſa, quae, cum luberet tractabat ignem, carbonibus nulla ſui laeſione, manu oreque ſumptis. Rem narro mihi narratam a Gabriele Fonſeca Roderici nepote & medico Romano praeſtantiſſimo: quam mehercule adſcribere non auderem, nisi vir ſpectatae fidei mihi nuper teſtatus eſſet, ſe periculum ſexenties

Mulier ab igne non laeſa.

ſe-

fecisse aperteque vidisse, carbones eam vere candentes compressa in pugnum manu tandiu tenuisse, dum pene extinguerentur, nullo plane ignis vestigio in manu impresso.

Mulier ab igne non laesa.

Mihi vero haec scribenti (vide obsecro, quid tulerit casus) haud absimile videre contigit: nam cum in Nosocomio Sancti Spiritus curandis aegris pomeridianam operam nauarem, vidi mulierẽ & ipsam Aethiop. quae vere mendicans, vt frigoris vim depelleret, carbones maxime candentes e foco illo praegrandi, quo va-

le-

letudinarium incalescit, in proximum terreum foculũ, quem secum ignis subripiẽdi causa gerere solet, nuda manu asportabat. Ipse vero re, quam animo tum calamoque voluebam, mirum in modum commotus, statim illuc aduolaui, rogauique mulierem, vt, me propius inspectante, carbones nudis manibus tractaret: dicto paruit, sumpsitque plurimum ignis illaesis manibus. Postridie adfuit summo mane, iterum facinori prõpta, proposito externa die a me praemio. quid multis opus est? Ipsa manibus ge- Animaduer.
mellis

mellis ijſque cauaticis veluti ferreo batillo ignis aceruulum e foco ſumebat aſportabatque, vt die praeterita in proximum terreum foculũ: quod ipſum ſingulis prope diebus, cum igne indigeret, eam factitaſſe, teſtabantur omnes, qui apud Valetudinarium ſeruiunt. Quae cum ita ſint, non eſt, cur ficta & commenta fabula habeantur, quae de Picente vulgo feruntur, quaeque mihi ſunt penitus explorata.

30 Et quidem vulgare in Piceno eſt & omnino peruagatum, Martinum Cec-

Monſtri ſimile Picenis facinus.

cho-

chonem ex oppido, vulgo *Monte Lupone*, manu ignem carbonesque candentes & sumere, & diu multumque tenere, in os etiam inijcere, iniectos dentibus conterere, palatoque extinguere; ano veluti balanum inserere, natibus nudis pedibusque calcare, linguam feruente lardo, vt assam carnem consueuimus, diu perfundere; candelam ardẽtem exertae linguae supponere, aliaque agere, quae monstri similia sunt, & plane inaudita. Sed vere, vt ait Cicero, *nihil est tam incredibile, quod non dicẽdo fiat probabile*. Ego sane pri-

ma fronte fabulosum id arbitratus fui, etiam si per literas de re certior fierem tum ab alijs compluribus, tum maxime a Capuccinis Viris, quos esse ab omni fuco mēdacio & iactatione alienos notissimum est: re tamen diligentius quaesita, omnem ipse mihi sustuli dubitationem. Nam Fratri Nicolao Accursio e Franciscana familia, amicissimo viro misi, vt Roma Tolentinum reuersus, Montem Luponem iret, hominem conueniret, remque diligenter penitusque cognosceret. Is vero scriptis nuper ad me li-

facinoris testes.

literis testatus est, se quatriduo rem explorandam diligenter fideliterque curasse, atque a viris ingenuis oculatisque testibus ea omnia accepisse, quae a me supra scripta sunt. Martinum vero seducendum in Franciscanorum monasterium, & ad caenam inuitandum per amicos curasse; qui, cũ de re suspicaretur, renuit prorsus, domum se abdidit, foresque occlusit. recusat enim nunc ignem tractare, a Censoribus Catholicae Religionis caute sibi cauens. Idem se iterũ ac saepius vidisse, testatus est Ioannes

Franciſcus Baſuechius Iureconſultus Martini popularis: teſtatus, inquam, literis ad Ioſephum Paradiſum medicum a Montalto paucis abhinc diebus Romam miſſis, & apud me aſſeruatis. Id, Lector, non auderem literis prodere, mendacij ſuſpicionem reuerens, niſi in agrum Picenum omnino peruulgatum, atque

Omnibus & lippis notum & tonſoribus eſſet.

31 Quid mirabilius concreto iam interfecti ſanguine, ac pene congelato, aduentante homicida, reſoluto & fluente? Neque eſt, cur mi-

Interfecti sãguis reſolutus.

nus

nus credulus ludum haec iocumque dicas, quia duo tibi narrabo & mirabilia, & verissima, quae rẽ vel Thimoni Nicaeo hominum obstinatissimo persuaderet. Primum est Caesenatis pueri, a patre interfecti. Nam Iulianus Malacaua, olim faber ferrarius, mox decurio, cum mulierem ardenter amaret, nec alia se ratione voti compotem fieri posse intelligeret, quam inito cũ amasia matrimonio, de vxoris nece cogitauit. Laqueo igitur facinus aggressus eam vtero grauem strangulauit. Triduo post,

Facinus immane.

re patefacta, puer e caeso matris vtero extractus, adueniente patre, qui, ne in culpa & suspicione criminis poneretur, rusticationem simulauerat, sanguinem ex naribus effudit tertio nonas Februarij ⅭIↃDCXXXII. vt constat ex historia fide publica consignata, & Caesena ad me nuper missa. ex quo sanguine effuso suspicione de homicida Praetori iniecta, in carcerem is vinculaque coniectus fuit, & quaestione habita, rem omnem fassus est, laqueoque suspensus XII. Kal. Decembris ⅭIↃDCXXXIII.

Congelatus sanguis resolutus.

Al-

Alterum, quod ſubijciam, 32
non occiſi hominis & homicidae, ſed (quod magis mireris) nouam ac mirabilem, certe non adhuc animaduerſam inter homines ſympathiam declarat. Etenim menſe Iulio ſuperioris anni ƆDDCXXXVI. Ioſephus Petri Pauli Peregrini, ad Diuum Auguſtinum barbitonſoris, filius flumine abrutus octiduo latuit: hebdomada vero elapſa e Tiberi emerſus, ſecundoque flumine vectus *ad Arcum Parmae* (ſic enim cloacam appellant e regione molis Hadriani) ab ijs, qui in Tiberi

Sympathiae potius quam antipathiae hiſtoria.

natabant, delatus fuit ſemiputridus, ac pene informis, ſanguine exhauſto, ſpiritu extincto, & corpore fere omni putredine confecto. Adueniente vero fratre germano, ſanguinem ex ambabus naribus effudit, omnibus, qui aderant, miraculo ſtupeſcentibus. Haec, Lector, non ex Aphrannis aut mulierculis audiui; ſed cum ex alijs oculatis teſtibus, tum ex ipſo defuncti fratre cognoui ſub eoſdem dies, quibus ſanguis profluxit.

33 Quid mirabilius (re diſpares hiſtorias, miraculo tamen pares adſcribo: mira-

Vere monſtrum.

bi-

biliores interdum nõ aeque mirandis subijcio, interdũ e contrario minus mirabiles mirabilioribus, neglecto fere dignitatis ordine, quem seruare & difficile & inutile esset.) Quid, inquam, mirabilius pileato ac palliato puero Paderbornae nato? Fertur enim haeretica mulier, cum odio plusquam vatiniano Catholicos prosequeretur, & vbique obuios maledictis vexaret, puerum peperisse pileo, pallioque Catholicorum more vestitum.

34 Quid mirabilius vulnere thoraci infantis, vtero ge- *Vulnus mirificissimum.*

stati

ſtati inflicto, gladio tamen non pueri, ſed grauidae matris thoracem vulnerante.

35 Quid mirabilius alio vulnere foetus fronti, in vtero adhuc latentis, vere illato (nam ex eo vulnere nimio ſanguine fluente interiit) illato, inquam, ab irato patre, matris fronti ſtricto gladio ſolum minitáte? Vtrumque ſane ſcribunt probatiſſimi auctores, Gemma, Fienus, Derlius, ceteri.

36 Quid mirabilius lapideo foetu e caeſo matris vtero educto? Apud Senones enim mulier ex viro grauida, cum XXVIII. annis in aluo

ge-

gestasset, foetum durauit in lapidem.

Quid mirabilius Leonis 36
Decimi Pont. Max. gemma, Gemma lunaris.
quae Lunae colorem lumẽque aemulata, albescit ac splendet, crescente Luna; senescente vero, obscuratur?

Quid mirabilius Clemẽ- 37
tis VII. Pont. Max. macu- Gemma solaris.
loso lapide, cuius macula non fixa, sed lubrica & mobilis, vereque solis pedisequa, ab ortu ad occasum assidue commeat?

Quid mirabilius carne 38
ligno que fossili? Quod si Caro & lignũ fossile.
fraudem illam imposturamque censeas, veritatem ipsam

ſam hoc exiſtimes neceſſe eſt. Nam Aquaſpartae Vmbriae oppido lignum, vt Tiburi lapides, e terrae viſceribus effoditur verſicolare, variegatum, & in vermiculatum opus nō ſecus ac ebenus elaborandum.

39 Specus ſerpentum in Etruria.

Quid mirabilius Spelunca ſerpentum ad oppidum, vulgo *il Saßo*, difficillimos quoſque morbos, paralyſim, lepram, elephantiaſim, arthritidē, luem veneream (re ductus hoc affirmo) tumores, doloreſque varios & acerrimos ſanante? ſanante, inquam, tum vapore tepido lenique, tum ſerpentum

ma-

magna copia, qui nudatum aegrum, opioque ſopitum, (ſobdormiſcunt enim opio, qui ſpecum valetudinis cauſa ingrediuntur, vt horribilem ſerpentum aſpectum, per vniuerſum corpus commeantium, ferre poſſint: nonnulli tamen magis cordati a terribilibus beſtijs minime ſibi metuentes, opium ſomnumque negligunt) circumeunt, contegunt, lingunt, & omnem morbi labem abſtergunt penituſque exugunt. Mirabilis profecto res eſt, & literis monumentiſque conſignanda: quam ego pluribus longiuſque

Petrus Bourdelotius medicus.

que proſequerer, niſi Petrus Bourdelotius Pariſinus, medicus ingenio ac literatura eximius, ſuperioribus menſibus huius eiuſdem anni 1637. vniuerſam eius Etruriae partem, quae Roma, Nauale Caeretanorum, inde Barcennum, Alſiumque porrigitur, peragratus, ſpecum accurate inſpexiſſet, loci naturam exploraſſet, ſingula quaeque notaſſet, & peculiarem elegantemque diſsertationem conſcripſiſset, in vulgus proferendam.

40 Quid mirabilius beſtiola, in praeduri minimeque peruij lapidis viſcere nata? Explo-

Animal in saxo genitũ.

ploratum enim eſt, e magno, duriſſimo, compactoque lapide ſciſſo beſtiolam prodijſſe, non e ſuae ſpeciei ſeminario, ſed ex materia, humoreque intus latente, atque vi extrinſecus influẽte genitam.

Quid mirabilius Rana ex aquae gutta ſiccoque pulvere temporis momento nata? 41
Conſtat enim terram aſſiduis ſolibus coctam & peruſtam, miſtamque humori e nube guttatim expreſſo, in ranam illico formari, proſilire, ac ſaltare; formato ſtatim capitulo, pediculis, corpuſculo, omnibuſque parti-

ti-

ticulis mirabili celeritate elaboratis, expolitis, perfectis.

42 Quid mirabilius serpente, in sinistro cordis ventriculo nato? Epitomen huius historiae ab Edoardo Maio Britanico sermone scriptae, ita concinnauit Latineque reddidit Riccardus London Londinensis, vir medicina, Graeca, Latinaque literatura eruditus, & apud nostrum Nosocomium Sancti Spiritus medicus Adsistens. *Narratio certissima de monstro quodam seu serpente, in sinistro cordis ventriculo inuento Londini in Anglia 7. Octob. 1637. aperto cadauere Ioannis Pennanti aeta-*

Serpentis historia mirabilis.

aetatis suae XXI. vesicam iuuenis purulenta & vlcerosa materia plenam, parte superiore ruptam omnino corruptam inuenimus. Ren dexter penitus consumptus, sinister ad duorum instar tumefactus, saniosa insuper materia refertus fuit. Intus partes carnosae radicitus exesae, tunicisque exterioribus exceptis, restabat nihil. Hepatis portio membranis costalibus adnascebatur. Pulmones non illaudabiles. Cor globosum, magis latum quam longum, dexterũ vẽtriculũ coloris cinericij corrugatũ marsupioque coreaceo absque pecunia simillimum, sed intus omni materia expertem reperi-

mus: liquor ille pericardij funditus exiccabatur. Sinister cordis ventriculus triplo grandior dextero extitit, duritiēque lapidis praese ferebat, in quo incisione facta sanguis affatim effluxit, carnosaque quadam substantia plicis insimul inuoluta serpentis similitudine videbatur: corpore erat albo, imo albissimo cutis humanae colorem aemulabatur, sed cute lubrica, pellucida & quasi pigmento oblita. Crura ramique carnei coloris fibrae etiam ligulae nerui aut quocumque alio nomine insignire placuerit, inuenta fuerūt. Corpus stilo perforatum concauum, sed alias solidum ad longitu-

gitudinē palmae Romanae minoris habuit: inteſtinum inſuper, vena, arteria, aut ἀνάλογόν τι *vſibus naturae inſeruiens in hoc monſtro repertum fuit.*

Quid mirabilius haedera in ceruae conu nata ac virente? 43 Haedera mirabilis.

Aut ſpica farris e naſo Aretinae mulieris tanquam e pingui agro prodeunte? 44 Spica mirabilis.

Quid mirabilius arbore multis ramis folijſque in thorace Hiſpani hominis vireſcente? Quod ſane aſſerere non auderem, niſi Illuſtriſſimus vir ſpectatae fidei, priſci moris, & magnae eruditionis hiſtoriae epitomen 45 Abor mirificiſſima.

fide publica consignatam;
mihi communicasset: quae
huiusmodi est: Roccus Martinus
Hispanus, ex oppido
vulgo *Orea*, annum agens
duodeuigesimum ex arbore
lapsus, pruni siluestris spinum
offendit, qui, cum altius
in thoracem penetrasset,
intus haesit. Ergo diu
latens paulatim eo humores
attraxit, tumorem concitauit
& apostema: quo maturato
sectoque, & magna
puris vi expressa, ille equiseto
simillimus iam factus,
hoc est multis filis veluti radicibus
actis; penitus defixus
haerebat, nec a chirurgo
prae

prae dolore vlla extrahendus arte. Itaque chirurgus eo intus relicto ad sanandum vlcus & cicatricem obducendam animum manumque conuertit. Temporis processu. (vide naturae miraculum) e thorace spinus sensim & sine sensu prodire caepit, augescere, virere, & ramulos frondesque emittere, non secus ac si in pingui & foecũdo solo insitus esset: e cuius trunco decisus ramulus apud Illustrissimum Virum asseruatur, Romam vna cum fidelissima historia Didaco Iaguez Hispano missus hoc Vere miraculum.

eodẽ anno ↀDCXXXVII.

46 Iam vero ſi taedeat naturae miracula diutius contemplari, lubeatque artis induſtriam, operaque ſummo facta artificio internis, vt aiunt, oculis intueri, conuerte, obſecro te, animum ad Archimedis ſphaeram, in qua

Hactenus naturae miranda.

Incluſus varijs famulatur ſpiritus aſtris,
Et viuũ certis motibus vrget opus:
Percurrit proprium mẽtitus ſignifer annum,
Et ſimulata nouo Cynthia menſe redit.
Iãque ſuum voluens audax in-

Artis miracula.

Archimedis ſphaera eiuſdẽ ſpeculũ.

industria mundum,
Gaudet & humana sydera mente regit.

Conuerte animũ ad eiusdem Archimedis speculum e longinquo Romanorum classem comburens. 47

Ad Iliadem Homeri, mẽbranula scriptam, inclusamque nuci. 48 Homeri Ilias.

Ad Architae Terentini ligneam columbam, quae ea elaborata fuit industria, eo facta, inflataque artificio, ijs ponderibus librata, vt viuae volatum imitaretur. 49 Architae columba.

Cõuerte animum ad nauim quadrigamque non quidẽ Serapidis, quae licet fer- 50 Nauis & Quadriga Myrmecidae.

ferrea grauissimaque nullis tamen alligata vinculis, sed suis librata ponderibus in medio templi pendebat;
51 Sed ad Myrmecide, qui eam quidem ligneam extruxit, prora, puppi, clauo, carina, ancora, cordisque distinctam; remis, ac remigibus ornatam; velis, arboribus, ceterisque munitam; adeo tamen pusillam ac minutam, vt apiculae pinnis vniuersa tegeretur.
52 Currum fabrefecit numeris omnibus absolutũ, quatuorque ornatum equis, quẽ musca alis vndique operiebat. Fabulosa putas haec ab an-

tiquis deſumpta, tanquam
antiquitate ſolum fidem his
& auctoritatem afferente?

Conuerte animum ad vi- 53
treum globum Drebellij, in
quo puriſſimo quodam li-
quore immiſſo, additiſque
nonnullis mirabilis olei gut
tulis, chaos primum, dein-
de paulatim ſecretis partibus
elementa in globum circũ-
fuſa diſtincte aperteque ap-
parebant: mox purior quae-
dam lucidiorque liquoris
pars, ſupra elementa cir-
cumuecta concreſcebat, ſo-
le, luna, ſideribuſque veſti-
ta: quae non extrinſecus
adhibito inſtrumento, ſed
ſpi-

ſpiritu intrinſecus permeă te, mirabili conſtantique vertigine acta, coelorum motum prodigioſe referebant.

54 Alberti M. caput. Conuerte animum ad ligneum Alberti Magni caput humana voce loquens.

55 Seuerini ſtatua. Ad ſtatuam a Seuerino Boetio Rauennae eo artificio factam, vt quaſi ſolis aemula in orbem ſua vi ex oriente in occaſum aſſidue moueretur.

56 Antiquorum lucerna. Ad exiguam antiquorum lucernam, mille & ſeptingẽtos annos perpetuo ardentem.

57 Ad imaginem cuiuſque ſimil-

ſimillimam ab caeco ſculptore ex argilla expreſſam. Scio complures exiſtimaturos, rem commenticiam eſſe ac vere fabuloſam. Et me quidẽ puderet id literis tradere, niſi Romae nunc notum omnibus eſſet, ac peruulgatum. Ioannes Gambaſsius Volaterranus a prima adoleſcentia ad vigeſimum vſque annum cum magna ſui nominis celebritate ſtatuariã exercuit: mox oculis captus, decennio iacuit ocioſus & nunquam operarius: aſſidue tamen toto animo rationem cogitans, per quam gloriam, ſta-

Caeci ſculptoris opera.

ſtatuaria ſibi partam, aut retineret aut reuocaret. Itaque aciem, quam morbus a conſuetudine oculorum abduxerat, menti ingenioque adiunxit, & exacuit adeo, vt facinus aggreſſus ſit ex omni aetatum memoria inauditum. Coſmi Etruriae Magni Ducis effigiem ex argilla ſibi fingendam ſuſcepit, exemplo ſumpto ex marmorea Coſmi ſtatua manibus contrectata: quam quidem adeo ſimilem expreſſit, vt quiſque tanquam nouo artis miraculo ſtupidus haeſerit. Is ergo operis praeſtantia, & ſecunda omnium

Etruriae Ducis effigies.

ac-

acclamatione excitatus, Romam venit superiori anno CIƆDCXXXVI. vt in hoc virtutum omnium theatro suae artis specimen ederet. Et primo quidem Vrbani Octaui Pontificum Max. statuam ad summam vsque similitudinem omniumque admirationem protulit, Vrbanoque dono dedit: mox Ducis Barcenni, Equitis Gualdi ac ceterorum. Immo, cum ad Diui Honufrij in Ianiculo aegrotaret, mihi medicinam sibi facienti, saepe opificium suum professus fuit: renui prorsus, ne tam praeclaro opere opella mea com-

Vrbani VIII. P.M. effigies.

Bracciani Ducis statua.

compensanda videretur. Cũ vero plerique tanto miraculo stupescentes, de simulata caecitate suspicarentur, in occluso & caeco cubiculo plasten exercere iussus fuit: quam cũ similitudine perfectam edidisset, & venustatem illam faciei cuiusque propriam mire expressisset; certam speciem, vultum grauem, comitemue, hilarem, aut tristem, &, vt verbo dicam, vere loquentem, & pene reconditos cuiusque mores indicantem effinxisset; suae artis praestantiam omnibus persuasit. Rem autem apud Philippum Sara-

racenum publicum Tabellionem testati sunt complures locupletissimi, & oculati testes, vt ex literis publicis futura saecula miraculum crederent.

Facinns publicis literis cõsignatur.

Conuerte animum ad artem memoriae, qua iuuenis corsicus triginta sex millia 58
nominum, latinorum, graecorum, barbarorum, significantium, nihil significantium, & inter sese nihil cohaerentium eo plane ordine reddebat, quo semel acceperat, nusquam prope insistens, nusquam haesitans: quodque admirabilius est, ab vltimo incipiens sursum ver-

Mamoria omniũ maxima.

versus perueniebat ad primum: rursus ita vt primum, tertium, quintum, & sic deinceps omnia diceret: immo vero vel anno elapso eodem ordine, & quo quisque alio vellet, omnia repeteret.

59 Telæscopiũ mirabile. Conuerte animũ ad Telescopium, aliaque mirabilia specilla, quibus ars ita fallit oculos, vt remotissima propinqua referat, minima reddat maxima, adeout milij granum omnino exiguũ cedrum exhibeat amplissimum.

60 Aquila Regimontani. Ad Regiomontani aquilam ligneam, quae Maximiliano

liano

liano Caesari Norimbergã venienti mirabili volatu obuiam processit, eumque leni suspensoque volatu in Vrbem prosequuta est.

Ad ferream eiusdem muscam, quae cum ex eius manibus euolasset, & in orbem, hospitibus quasi salutatis, per cubiculum oberrasset, reuolauit eo, vnde euolauit. 61 Eiusdem musca.

Ad eburneas pateras mille & sexcentas, in piperis grano, torno elaborato formatoque in pateram inclusas. Nam Osualdus Norhingherus Sueus Toreuta, omnium qui sunt quique fuerunt praestãtissimus (id 62 Osualdi paterae ex ebore.

enim existimandum est ex opere supra humanam credulitatem, vires certe sedulitatemque humanam) pateras mille & sexcentas ex ebore torno fecit, perfectas illas quidem, & numeris omnibus membrisque absolutas: adeo tamen paruas & minutas, adeo exiles ac tenues, vt omnes (mirabile dictu, mirabile factu.) calice vel potius caliculo, ex vulgaris piperis grano torno facto, includerentur. Mirabile hoc opus e Germania Romam secum adsportauit Ioannes Carolus Schad a Mitelbrach, sedẽte Paulo V. Pont.

In piperis grano inclusae.

Pont. Max. Vidit autem cō-
ſpicillo paruitate pene inui-
ſibiles, atque adeo numera-
uit tum quiuis alius (facta
enim fuit vnicuique viden-
di facultas) tum maxime
Gaſpar Scioppius, & Ioan-
nes Faber Bambergēſis me-
dicus Romanus.

Ad ligneas bombardas, 63
curru munitas, rotis inſtru-
ctas, ornatas denique omni
apparatu bellico vſuque ne-
ceſſario, minutiſſimas illas
quidem ac tenuiſſimas: vt
viginti quinque numero v-
na cum triginta calicibus li-
gneis affabre torno factis in
vno eoque mediocri pipe-

Bombardae mirabiles.

ris grano includerentur. Haec paucis ab hinc diebus passim ostentabat Io. Baptista Ferrarius e Societate Iesu, vir doctrina & religione clarus.

64 Ad currum steuini veliferum, quo septemdecim milliaria duabus horis se confecisse affirmat: quem profecto si quis non equis ductum, sed actum hominis ingenio vidisset, miraculo perculsus ab arte ad daemones stolide prouocasset.

Steuini currus.

65 Ad duas illas rotũdas pyxides, alphabeto in ora distinctas, eoque artificio fabrefactas, vt si huius stylus

Pyxides mirabiles.

in

in centro ſitus moueatur ad A aut B, alter ſtylus alterius pyxidis, Perſijs verbi cauſa eodẽ artificio extructae, ad eãdem literã ſua ſponte conuerteretur. Si hic ad C.D.E. ceteraſue, ille huius motum ſequutus in eaſdem literas feratur: adeout cum abſente loqui poſſimus, nulla aut voce aut ſcriptura intercedente.

Ad tabulam, in qua aſperſi temere videntur colores, vel ea certe ab imperito puero coloribus tincta & confuſa, nulla fere arte depicta; in cuius tamen medio, cylindro ferreo politiſsimo 66

Artificioſa tabula.

que poſito, ſtatim in hoc velut in ſpeculo refertur imago ſimillima cuiuſuis, mentitis pigmentis fucatiſque adumbrati: his nempe, mirabili quadam arte diſpoſitis, hominis adumbrati ſpeciem ad cylindum emittentibus.

67 Rosa die nata. Ad roſam ex cineribus vſtis ſolerti tamen & ingenioſo artificio excultis & elaboratis, quatuor & viginti horis natam, adultam, perfectamque.

68 Sphaera solis pediſſequa. Ad ſtylum aut ſphaeram ligneam eamque planam in aquae amphora natantem, & aſſidue orbico motu conci-

ci-

citam; quae nempe exoriente sole solem orientem spectet, paulatim vna cum eo in meridiem vergat, & inde in occasum, solis aut aemula aut pedissequa.

Ad musicum illud instrumentum, quod trãquillo, puro, serenoque caelo, lenissima aut potius nulla spirante aura, non artificis manu, sed intrinseco quodam citharaedo ac symphoniaco genio mirabili armonia sonat, sonante altero pari artificio temperatum. 69 Musicum instrumentum mirabile.

Demũ ne pluribus tuas, Lector, aures obtundam, conuerte animum ad vul- 70 Miraculum omnium maximum.

gatam quidem rem omnibusque notam, sed meo iudicio rerum omnium maximum miraculum. Deus immortalis! quid mirabilius bombardae fragore aut ictu? Mentior: quid mirabilius ferrei globi impetu? qua vi fertur ponderosus ille globus? quis ei vim impressit in tormento? vel potius quis extra tormẽtum fouet? Neque dicas, esse *Virtutem impressam*, quae globum pellit fugatque; quia purum id est nomen, nihil me praeterea docens. Scitum namque illud esse vellem; *Vim*, *Qualitatem*, *Virtutem*,

Virtus impraessa refellitur.

Pro-

Proprietatem generalia quaedam esse nomina, rebus omnibus ignotis ab caeco ignaroque philosopho imposita: quod enim ille nescit, nec vllo assequi modo potest, vim, qualitatem, virtutem, aut proprietatem appellat, pulchro nomine suam tegens ignorantiam: immo (quod magis dolendum est) putans ijs nominibus, omnes se quaestiones dissoluere, rebusque omnibus obscuris veritatis lucem afferre. Ego (fateor ingenue) in volante furenteque bombardae globo nihil animo videre possum nec in-

trinſecus ab ignito puluere, communicatum, nec extrinſecus adhaereſcens; nihil mente comprahendere, quod tam mirabile impetu, ſaeuiſsimo reflante borea, ingentem ac ponderoſum globum propellat. Id ſolum affirmare non dubito, ſi bombarda nunc primo hominibus innoteſceret, & cū ingenti tonitru & fragore maximo ferreo globo ſemel exploſo collabentem ruentēque domum videremus, miraculo ſtupidi timoreque perculſi iaceremus, rem omnem non ad ſolertiam artis, ſed ad cacodaemonis

terricula acceptam referentes. Aer, inquies, ignito puluere commotus impulsusque globum extrudit & propellit. Nugas agis: nam vel saeuissime reflátibus austris tormentum vi maxima globum euomit ac proijcit: globus eodem impetu volat ac furit. Accedit, quod globo prope nos velocissime rapideque lato, proximus aer leuiter commouetur: certe non ita, vt nos impellat aut protrudat. Non ergo hic extrudit & exprimit volantem globum. Demum proiecta ab aere commoto & extrudente non ferri, certis-

Aer explodiatur.

Ratio & experiẽtia certissima.

tissimo argumento est turbo verbere actus, qui, flante borea vel aliter in diuersum concitato aere, in orbem mouetur: & sagitta, quae scindit potius finditque aerem, quam ab eo compressa extrudatur.

Sed esto in expellendo nitatur aer, incassum tamen hic agit, *Nec* sane *proficit hilum*. Nam proiecta res quãtum a posteriore extrudente aere impellitur, tantundem ab anteriore resistente retardatur. Neque aer lapidem subsequens (quae Platonis est opinio) ac, ne detur vacuum, succedens in eius locum,

cum, lapidem mouet, quia aer *ſatis habet, ſi impleat, ne detur vacuum:* imo ſi lapide moto, aer ſubit in eius locũ; hic non mouet, ſed motum lapidem ſequitur. Ariſtoteles ait, antecedentem aerem a lapide compreſſum vicinũ comprimere; ac ne detur vacuum, ſubire in poſterioris locum, & ſic proiectum extrudere. Sed à compreſſo aere proiecta non moueri, illud etiam argumento eſt, quod aere magis compreſſo, minus ac ſegnius proiecta moueantur; velocius vero, minus compreſſo. Etenim parua pila, batillo

ſphaeriſtico verberata ſegnius funditur, quam reticulo acta. Intendas oportet mentis aciem, vt haec aſſequaris; exuas aliorum placita, vt credas.

Secundum genus miraculorum.

Iam vero hiſce naturae artiſque miraculis informatus animus, & vtriuſque veluti ſacris initiatus fidelius in eis, quae vnguento ſympathico ſimiliora ſunt, deinde verſabitur. Et primo quidem ea ſunt accurate animaduertenda, quae ex mulierum malacia ſummoque obiectae rei deſiderio in froetu gignuntur: quorum aliqua etſi a nobis ſupra com-

cōmemorata ſunt, quia tamen illa miraculo potius, quam virtutis ſimilitudine ad vnguentum pertinent, ideo alia nunc ſunt afferenda, quae ad vnguenti vim proxime accedunt.

71 Malaciae exemplum.

Ego ſane octennem puerum noui, vnguentarij filium, ac nepotem panis cuſtodis Vrbano VIII. Pont. Max. cui ex matris malacia, intempeſtiuoque leporis appetitu in dextera gena leporinae pellis veſtigium impreſſum eſt, ipſiſſimis animalis pilis ſubfuluis longiuſculis ac tenellis refertum: adeo vt verius diceres auulſos

ſos ex lepore pilos genae inſitos fuiſſe, quam ex materna imaginatione adnatos. Vnde, obſecro, pili color leporinus? vnde inſignis & maxima ſimilitudo? vnde? niſi ex influente deſideranti leporis vi atque ſpiritu? Ex imaginatione, inquies, vehementi grauidae matris. Mēdose: nam mater deſiderio flagrans imprimit quidem in puero tenello rei deſideratae veſtigium; ſimilitudo vero non ex ea, ſed ex lepore deſiderato in veſtigium deriuatur. Quare pili color, tenuitas, laeuitas non matri, ſed lepori referenda ſunt.

Maculae ſimilitudo vnde.

ſunt. Quod ſi minus credulus, immo vere faſtidioſus rem plane contemnas, praebe aures hiſtoriae, quam tibi fideliſſime narrabo.

Nobili Matronae Florentinae (nomen autem reticeo incertus, placeat, an diſpliceat pulchrae honeſtaeque mulieri rem patefieri) maculatum eſt dexterum tempus vuae macula, fuſca illa quidem, & adeo obſcura, vt vix oculis pateat, immo nec vix quidem, niſi diligenter inſpectantibus, etiam ſi in carne candidiſſima impreſſa ſit. Frondentibus autem ac virentibus 72 Maculaè vuae hiſtoria Mira cômutatio.

vitibus, mirum in modum macula virescẽs vel lusciosо conspicua est: foecundis fructuque exhuberantibus, fere intumescit; mox e viridi colore paulatim vergit in flauum, deinde haud obscure flauet, flauente vua ac plane maturata; demum, appropinquante hieme, vitibusque pampino nudatis, prope euanescit, subfusco solum colore leuiter adumbrata Vnde mirabilius hic maculae motus, color varius & plane inconstans, constanti tamen ac definito tempore singulis annis cõmutatus, nisi ex vitibus vuis-

vuisq; ardenter desideratis?

Eodem plane modo Andreae Labiae nobilis Veneti variat insignis macula, vniuersae dexterae genae ex vini rubri desiderio a matre impressa: nam vere attollitur & mire rubescit appropinquante autumno vuisque maturescentibus; facta vero vindemia detumet & paulatim languescit. 73 Vini maculae historia.

Neque discrepat ab his mali punici fusca macula, nobili mulieri ex malacia impressa quae colorem mutat & omnino rubescit, rubentibus punicis a matre desideratis. 74 Mali punici historia.

75 Et famulae Principis Caesij magnae ac frequẽtes quasi verrucae in manu extuberant, fragis aestate pullulantibus; plane subsident & euanescunt, ijs frugibus hieme abolitis: iterum extuberant, subsident iterum, aestate noua, nouoque hieme adueniente. Res igitur desiderata e longissimo indefinitoque interuallo vim emittit in maculam, foetui desiderio matris impressá.

Verrucarum historia.

76 Haud absimile est, quod de vino doliare scribunt probatissimi auctores, ac scientissimi vinarij experimento comprobant. Commoueri

Vini doliaris historia.

ueri illud quidem ac pertur-
bari aſſerunt, turgentibus
in palmite gemmis, nouo-
que vino pendente: quo in
cellarijs condito, denuo cla-
reſcere.

Quare non eſt, cur teme- 77
re leuitatis inſimiles aucto- Vrſorum adipis historia mira.
res omnium maximus, Ari-
ſtotelem, & Theophraſtum,
qui ſcribunt vrſorum adi-
pem *latebrarum tempore exũ-
dantem & intumeſcentem va-
ſa implere*: nimirum cum
vrſi in ſpeluncis hieme la-
tent, eorum adipem in vaſe
aſſeruatum commoueri &
intumeſcere, ſpiritu ex vi-
uentibus vrſis influente tur-

gentem. neque enim difficilius ex vrſis, quam ex vuis vinoque pendente ſpiritus emanat, qui alio pertingens alia aliter afficiat.

78 Quod ſi haec a communi hominum intelligentia diſiuncta & non adhuc a natura nobis enodata contemnas (nam ea eſt quorundam peruicacia, vt quae propria intelligentia freti non aſſequuntur, vel per ſummam naturae iniuriam negare audeát) quod ſi expertiſſimis viris experimenta, aut nugas, obijcias; profecto neceſſe eſt, vt non Theophraſto ſolum probato

Vulgi peruicacia.

to graueque auctore, sed visu etiam olfactuque inuito inficieris.

E caepis & allijs in cellario conditis tunc acriorem acutioremque non efflari odorem, cum eorum species in terra progerminat. Etenim & Theophrastus & experimentum testatur, allia caepasque asseruatas eam cum propria specie continuitate coniunctioneque naturae consociata esse, vt cum hae tempestiue satae germinant, illa commoueantur, & veluti spiritu intus alente excitato, acutius & vehementius oleant.

79 Caeparam & alliorum historia.

Gallica histo ria.

Dum vero haec ſcriberem, nec adhuc manum de tabula, Illuſtriſſimus vir Franciſcus Maria Suareſius Epiſcopus Vaſionenſis, cui rudimentum huius diſputationis tradideram, duas mihi ſuppeditauit hiſtorias, ſibi a praeſtantiſsimo Alberto medico Carpentoract. per literas communicatas, vnguento ſympathico mire fauentes: quibus vt fides magis habeatur, ipſarum literarum exemplum huc adſcribere, operaepretium duco.

Il-

Illustriss. & Reuerendiss. D.D.

DE SVARES
VASIONEN. EPISCOPO.

TRactatum de Vnguento Armario Clarissimi domini Petri Seruij tuo nutu & gratia perlegi, Praesul Illustrissime. Iubet tua dominatio, vt quod de eo sentiam, ingenue proferam. Sententia mea suffragium erit illi gratiosum, & fauens, quantum egregios illustrium virorum conatus soleo approbare, & collaudare. Nihil in hoc genere ornatius, nihil eruditius dici posse puto, eodem stylo ad huius operis integritatem duo persequi deside-

Censura Alberti medici.

ra-

rarem; alterum propria auctoris experientia in tanti remedij confirmationē, alterum eiusdem remedij descriptionis examen. Illa a tanto auctore omnem demeret damnatae magiae suspicionem, cuius non est expers Crollius, qui & pollicetur medendi methodum per verba, & caratheres, & obseruationes nonnullas in vsu istius vnguenti, quod vocat sympathicum commendat, quas inanes & pene futiles existimem. Eadem experientia decerneret quaestionem, an sit, antequam perquirantur eiusdem rei proprietates, & propter quid, rei existentiam certam faceret, quam

Crollius vere superstitiosus.

alij

alij negant, & ſolam nobis relinqueret admirationem, vt in pluribus naturae operibus, veluti in puella Maſsilienſi ſexdecim circiter annorum, quam ante quadraginta annos noui pulchram & nobilem. Haec in prima frontis piloſa parte morum geſtabat ex imaginatione matris vtero gerentis, quod veris initio, dum eius ſpecie arbores ſurgunt, intumeſcebat, & vireſcebat, poſtmodum rubeſcebat, & nigreſcebat, vti eiuſmodi fructus ad maturitatem perfectam pertingere ſolent, decisis ex arbore fructibus & folijs, planus remanebat locus ad proximum ver. Viuit adhuc

18

80

Maſsilienſis puellae hiſtoria.

eru-

81 eruditissimus Doctor medicus Aptensis Dominus Lelong qui cerasum eodem modo progrediens prope auricularẽ digitum defert. Mirari liceat sympathiã & veluti dependentiam animalis a vegetabili. Vnguenti descriptio satisfaciet quaestioni, quid sit, ego aliquantulum diuersam apud varios auctores animaduerti. In illius examine mire eluceret singularis auctoris eloquentia & uberior doctrina, cuius velim esse aemulus, vt et Dominationis Vestrae Illustrissimae seruus obsequentissimus,

Cersi historia.

Carpentoracti 2. Mar 1637.

Albertus Med.

Haec

Haec autem cum ita sese habeant, non est, quod aniles superstitiones aut commenta esse existimes, quae a grauissimis viris de naso arte restituto, deque Apuli aranei veneno commemorentur.

Et quidem satis inter omnes constat, Petrum Boianum, Taliacotium, ceterosque nobiles chirorgos amputatum nasum tum ex propria aegri carne, tum ex aliena non sine magna hominũ admiratione refecisse. Ceterũ in hac vere miranda chirurgia illud accidit praeter expectationem & opinio- 82

Boiani & Taliacotij mira opera.

nio-

nionem omnium, vt nasus, ex propria aegri carne restitutus, nunquam contabuerit: qui vero ex aliena, tamdiu incolumis fuerit, quādiu alter homo, e cuius carne refectus fuit nasus, vixerit. nam eo mortuo, sensim contabuit adnatus nasus, ac tabe, & putredine confectus decidit. Vnde, obsecro, portentum hoc & miraculum, nisi ex vere mirabili & prodigioso spirituum e viuente homine ad nasum effluuio? Nonne hic homo, cum viueret, quamuis longissime dsiunctus, quandam vim saluta-

Naturae verae miraculū.

Mirandus influxus.

ta-

tarem, vitalemque emittebat in nasum restitutum? Quid vero sit haec vis, quomodo e longinquo feratur in nasum, fateor, me plane ignorare, puto in naturae penetrali intime & obscure delitescere, & nobis datum esse, admirari potius, quam nouisse.

Cõfirmatio historiae.

Neque vero fide dignis auctoribus abroganda fides est, aut temere renuenda, quae docti ingenuique viri testantur. Ego sane non tantum apud probatos auctores expertosque ea legi, sed etiam a nobili eruditoque viro, & ab omni fuco

alie-

alienissimo accepi, Panormitanum Equitem multos annos habuisse nasum e famuli carne restitutum; hoc vero mortuo, eundem amisisse.

83 Apuli aranei historia.

Quid dicemus de vi illa plane mirabili, quae ab araneo (tarantulam Apuli nominant) in commorsum hominem e longinquo deriuatur? nonne constat, cõmorsum ab araneo singulis annis sub idem tempus, quo impressum fuit venenum, ijsdem symptomatibus corripi, donec araneus moriatur? nonne eo mortuo, cantamine quodam arteque

ac-

accersito, paulatim contabescens impressum venenum tandem aboletur? Vana, dices, sunt haec, futilia, & aniles fabulae. Vana igitur putes, necesse est, vinum, vuam, malum punicum, fraga, cerasum, morum, allia, caepas, aliaque huiusmodi sexcenta, quae a vi & energia, e longissimo interuallo deriuata, aperte commutantur, quaeque actionem *nobis* in distans attestantur. Immo vero necesse est, vt Timone Nicaeo obstinatior, exhausto sapientis rubore, nec sensui nec experimen-

Firmatur historia exemplis.

Timon Nicaeus hominum obstinatissimus.

to credendum putes.

Quorſum, inquies, haec? Quorſum tot tantaque naturae, artiſque miracula, huc quaſi in faſtidium adducta? nempe, vt intelligas, naturam plurima in rerum vniuerſitatem, atque in hominum proſpectum quotidie magis magiſque miranda producere, quae vnguento ſympathico paria ac ſimilia ſunt. Vtque intelligas, nihil pene ex eo genere eſſe, *quod fieri non poteſt:* imo vero immenſam eſſe naturae vim; infinitam & omnino interminatam Dei potentiam: adeout *Poſſibile*

Cur huc congeſtae tot hiſtariae?

Poſſibile interminatum eſt.

ſibile Deo (dicere auſim)
& naturae aequale haben-
dum videatur. Quod ſi ita
eſt, quis negare audet, ſo-
lertem, ſubtilem, & recon-
ditam artem, comitem,
aemulam, adminiſtram-
que naturae, huius arcana
ſedulo ſcrutatam ac penitus
aſſequutam, eiuſmodi POSSE
vnguentum componere,
quod gladio ſolum panno-
ue illitum abſenti vulneri
medeatur?

Sed alium video Ariſtar-
chum, me aut tanquam
nimis credulum & ſimpli-
cem illudentem, aut incre-
pantem tanquam ignarum

rudemque philosophum, qui rem asseram; nulla fultam ratione, nullaque veri specie fucatam. Sed heus tu? fabellam gestis audire? morem geram: nam & ipse *tuas gestio nutantes auriculas videre*. Etenim de rebus abditis, quae arcana vi agere dicuntur, ratiocinari, est vere fabulari: ita quidem sentio, ac profiteor; etsi complures esse sciam, qui, propria intelligentia freti, rerum fere omnium scientiam se consequi facile posse arbitrentur. Ceterum vt intellectum nostrum inhiantem veritati aliqua veri spe-

Qnodam fabellam narrate, asinus auriculas mouebat.

cie

cie capiamus, & fucum aliquem mentitae veritatis ei obducamus, aut certe blandiamur veritatem affectanti, ſic puto implicatam rem explicari poſſe. Ratum apud omnes pene Philoſophos eſt, caelum ita cum orbe terrae conſociatum eſſe, ita huic patrocinari atque praeeſſe, vt nihil hic agatur, quod inde vim non deducat praecipuam. Sic Ariſtoteles dixit, a ſole & homine hominem generari; ſic Plato vnicuique ſpeciei non ſolum peculiare aſtrum praeſecit, vireſque impertiri cenſuit; ſed ipſas etiam ſpecierum

Differitur de ratione, qua vng. agit.

Ariſtotelis Platonis Fernelij placita.

ideas inde accersiuit. Sic Fernelius calorem rerum omnium opificem, tanquã alter Prometheus, de caelo duxit. Hic autem calor, vis haec caelestis auctor est rerum omnium praecipuus, & vt e caelo demissus, rebus intime inseritur; ita omnia simul amice nectit & mirabili sympathia vincit. *Necessario enim* (inquit Cicero) *omnia vno diuino ac continuato spiritu continentur*: atque adeo, vt ait Scaliger, *concors & consentiens natura sibi rerum omnium, tum superiorum, tum nostratium admirabili serie perpetuaque necessitudine coniun-*

Calor hic & spiritus est anima mũdi

coniungit, itaut non ſolum ſint in rebus tanquam gradus, aditus, receſſus ſeperatis, verum etiam eorum, quae ſeiuncta penitus videntur, ſubſtantiarum commiſtiones. Quare vnumquodque cum altero ſympathia conſociatum, vt magnes cum aſtris, palea cum ſuccino, cum ferro magnes ceteraque ſexcenta, per eum ſpiritum ſuas vires impertitur (ſpiritum autem appello, quicquid ſit illud, quo res inuicem amice nectuntur, e caelo deriuatum) ſic homo viuens in naſum alienũ ſalutarem vim emittere videtur: ſic Apulus araneus

Omnia per ſpiritum vna nectuntur.

neus in commorſum hominem perennicioſum effundere venenum: ſic fraga, ceraſus, morus, carnea, fraga, morum, ceraſumque in tumorem attollere, viriditate, rubore, ac nigritia ſuffundere: ſic allia caepaeque ſatae allia caepaſq; in cellario conditas acuere & excitare: ſic vua in vitibus cum doliare vinum, cum hominis maculam commouere: ſic homicida homini occiſo quiddam impertiri, quo ſãguinem cõcretum reſoluat; ſic demum vnguentũ ſympathicum eiuſmodi in vulnera vires emittere, quibus

Quomodo cera ſus & macula foetum afficiat.

Quomodo vng. armar. agat in diſtans.

bus ea medeatur.

Ceterum quia *Veritas in occulto latet, a natura in profundo demersa, limaturque,* vt ait Cicero, *in disputatione* subtilius & in lucem profertur clarissimam, operaepretium est, quo res, discussa omni caligine, aperte omnibus pateat, aduersariorum rationes diligenter colligere, fideliter afferre, & strenue refutare.

Veritas rerum latet.

Et primo quidem diuersa medicamenti compositio negocium nonnullis maxime facessit; illudque vanum esse facile persuadet. Nam, inquiunt, si inconstans est

Primum argumentum aduersariorum soluitur.

atque

atque dissimilis vnguenti structura, fieri non potest, vt constans sit, firmaque, & nullo daemonis fucata dolo eius facultas. Et quidem humanũ sanguinem, a plerisque in compositione vsurpatum, respuunt aliqui & plane aspernantur.

Vnguẽti cõpositio varia

Adipem necessarium esse nonnulli aiunt, inutilem futilemque alij. Vsneam (sic enim isti *Cittiaei, aduenae omnino atque ignobiles verborum opifices*, Muscum appellant, in cranio suspensi hominis natum: putantes se, quod olim Tiberius Caesar nequiuit, barbara nomina

ciui-

ciuitate Romana donare posse) Muscum, inquam, nonnulli summopere praedicant, contemnunt nonnulli tãquam superuacuum. Terebinthinam, bolum armenium, oleum lini, rosaceum, santalos rubros, lumbricos, apri vrsique adipem, consolidam maiorem, lapidem hæmatitem sunt qui approbant, sunt qui plane improbant. Immo vero adeo inter se discrepant vnguenti auctores & vindices, vt pro suo quisque genio, quod lubet, vnguento ingerere videatur. Paracelsus, qui vel auctor vel asser- Vsnea quid.
tor

tor eius medicamenti esse censetur, eoque Maximilianum Caesarem donasse fertur, hanc commentus est compositionem: ℞. *Vsneae vncias duas, mumiae vnciam semißem, pinguedinis humanae vncias duas, sanguinis humani vnciam semissem, olei lini dracmas duas, rosacei, boli armeni ana vnciam vnam: misce fiat vnguentum.* Ioannes Baptista Porta eandem probat, addita solum terebinthinae vncia. Eandem Rodulphus Goclenius: haud absimilem Robertus Flud: diuersam Osualdus Gabelchouerus; ℞. *pinguedinis apri,*

Io. Baptistae Portae compositio.

Roberti Flud compositio.

vrsi

vrsi ana libram vnam, eaque liquefacta abluantur vino rubro, adde pulueris lapidis haematitis vnciam vnam, santali rubri dracmas sex, lumbricorum praeparatorum dracmas duas, vsneae quantum haberi potest, misce fiat vnguentum. Huic consimilis a Iacobo Colero tradita est: ℞. *pinguedinis verris aprugni domestici vrsini ana libram semissem musci e cranio humano pugillum vnum, lūbricorum terrest. mens.* $\frac{1}{4}$ *lapidis hematitis vncias duas, santali rubri, radicis consolidae maioris ana vncias tres, misce cum vino fiat vnguentum.* Plurimum vero

Iacobi Coleri cōpositio

ab

Crolliis compositio.

ab his distat Crollij descriptio: nam hic reiecta pinguedine apri, verris, atque vrsi, vsurpat apri cerebrum: muscum vero abradendum iubet; *Luna crescente & in bona domo*, vt loquitur, *existente Veneris, si fieri potest, non Martis aut Saturni*. At vero

Io. Vultichii compositio.

Ioannes Vuitichius ab his omnibus maxime dissentit, &, vt videtur, veluti

Cumea Sibilla horrendas canit ambages.

muscũ, mumiam, adipem, sanguinemque humanum aspernatur: quae tamen alij fundamentũ vnguenti praecipuum esse praedicant.

Iam

Iam vero si adeo inter se discrepant vnguenti artifices, si quod alij iaciunt tanquam fundamentum, alij velut inutile ineptumque euertunt; quis est tam antiquus & simplex, qui id vanum esse non putet? Sola, inquiunt, compositionis discrepantia vnguenti vanitatem attestatur. Ceterum, nugae sunt haec, merae nugae: vix enim vllum est generosum nobileque medicamentum, cuius apud omnes vna sit & plane constituta cōponendi ratio. Theriaca, electuarium ex hyacintho, & Mithridaticū anti-

Quid a diuersa compositione cōsequatur.

Argumentū dissoluitur.

ti-

tidotum (vt ſexcenta praetermittam) id vnicuique declarat. De vnguento vero ſympathico omnes in eo conſentiunt (vnum excipio Vuitichiũ, de quo poſtea dicam) vt componatur ex re quapiam ſympathica, humano ſanguine, vel muſco, vel adipe, mumiaue, quae cum homine cognatione quadam ac ſympathia conſociata non eſſe, bardus eſſet ac plane ſtupidus, qui inficiari vellet. Conueniunt etiam componendum id eſſe ex ijs, quae ſcopo vulneris collimãdo apta ſunt. Scopus autem, ſi credi-

Vnguentum componitur ex re ſympathica.

dimus Galeno ceterisque medicinae proceribus, maxime est diducta labra adducere, adducta conseruare, vnire, &, vt plane coalescant, operam dare; fluentem sanguinem sistere, imminentem inflammationem cauere, suppurare contusam carnem & cutim; suppuratis nouam sufficere, naturalem partis calorem spiritusque fouere, tueri ac retinere temperamentum, atque omnibus symptomatis mederi. Horum aliqua natura efficit, aliqua ars medica. natura quidem vnit glutinatque vulnus, quod prae-

Scopus in vulneribus sanandis.

Quid praestet natura in vulneribus.

cipuum eſt huius opus; contuſam carnem ac laceretam cutim coquit in pus, coctum expellit, expulſo nouam carnem ſubſtituit. Ars fere amouet impedimenta, quo natura ea omnia perficere poſſit. Nam primo quidem eo incumbit ars, vt, ſi quid in hiante vulnere interceptum eſt, telum, ſanguinis grumus, ſimileque extrahat; deinde vero vt ſanguinem fluentem ſiſtat, ne calore ſpirituque euaporato pars langueat ac frigeat, impotens proinde futurae coctioni, expulſioni, generationi, glutinationi; tum adducit

Quid ars præſtet in vulneribus.

labra

labra, adductaque conseruat, naturam puri coquendo incumbentem, expellentem, generantem, atque cicatricem ducentem, fouet: demum, vt inflammationem ceteraque symptomata, vulneri familiaria, accessu prohibeat, enititur & elaborat. Iam quae fiunt a natura, nulla fere medici ope fiunt: quae vero ab arte, partim per chirurgi manũ, fasciam, linteum, phlebotomiam, ceteraque; partim per adhibita appositaq; medicamenta, oleum, vnguentum, emplastrum, ceratum, ac similia efficiuntur. Etenim in- ter-

In quo discrepet ars a natura.

Diligenter aduerte.

terceptum quidpiam instru mento ex hiante vulnere extrahitur, dissita labra manu coëunt, coita seruantur fascia, inflámationem phlebotomia prohibet, medicamentum purgans, cucurbitulae, frictiones, ceteraque huiusmodi. At vero fluentem sanguinem imposita medicamenta sistunt, euaporátem spiritum, caloremque exhalantem obducta illitaq; pharmaca retinent; naturam, contusae carnis suppurationi incumbẽtem, olea fouent, vnguenta, emplastra, ceteraque: abstersioni, expulsioni, nouae carnis gene-

generationi medicamenta naturae opem ferentia auxiliantur, cuiusmodi praecipue sunt oleum Hispanae, balsamum nostrate, alia, quae vulneraria dicuntur. Iam vero (gradatim descendo in vnguentum sympathicũ) quaecunque ab alijs vulnerarijs medicamẽtis effici dicuntur, ab vnguento Sympathico effici posse, mihi persuaderi facile patior. Nam fluentem ex vulnere sanguinem armenius bolus sistit, spiritum & naturalem partis calorem euaporãtem, oleum & alia vnguine suo exitu prohibent: suppuratio-

Peculiaria de Vnguẽto armario.

Singulae vnguenti partes examinãtur.

nem contuſae carnis adeps iuuat; glutinationi idem, bolus armenius opitulatur, abſterſioni terebinthina, expulſioni puris, nouae carnis generationi, alijſque, quae natura medicamento auxiliante abſoluit, ea praeſto ſunt, quae calorem fouent, & naturale partis temperamentum tuentur. Ex quibus omnibus vnguentum hoc vulnerarium conſtare, vnuſquiſque eius cõpoſitionem perpendens intelligere poteſt. *Archimedes*, inquies, *non poſſet melius deſcribere*, ſi vnguenti artifices in eo componendo vna

Obiciunt vnguẽti hoſtes.

om-

omnes consentirent. Sed VVittichius a ceteris dissentit, & pleraque consulto praetermittit, quibus deficientibus operationes omnes, quas proxime nominauimus, deficere necesse est: & tamen sanitatem ex vnguento partam pr edicat, affirmat, iurat: ex vnguento igitur nulla vi naturali praedito, nulla aut aperta, aut abdita facultate instructo: sed potius (vt coniectare licet ex sanitate mirabiliter recuperata, & ex vnguēto ex nugis composito) certa superstitione fucato. Sed

Obiectio dissoluitur.

Nasutus sis usque licet, sis denique nasus.

nihil tamen in nostro vnguento subodorare poteris, quod pio animo male oleat. Si VVittichius expertus aliquando est vnguẽtum sine adipe, sanguine, ceterisque sympathicis vulnera sanare, naturae sanitatem acceptam fero, non vnguento, non daemoni: non quidem vnguento, quia nulla pene vi praeditum est, nulla sympathia cum aegro coniunctũ. Non daemoni, quia non est, cur velut *in theatrum Deos aduocemus, ut soluant nodum fabulae,* si mirabilis effectus

cau-

causarum rei manifestae adscribere possumus: naturae scilicet, quae τῶν νόσων ἰατρός. Cur ergo, inquies, quaeuis sanatio, quae a quouis medicamento sympathico parta dicitur, naturae adscribenda non est? Nempe ob eandem causam, ob quam, adhibito verbi causa Hispanae oleo, medicamento non naturae sanitas adscribitur: quia scilicet vnguento sanandi vi praedito accepta referri potest, nullo hinc absurdo consequente; vt ex rationibus aduersariorum a nobis refutatis ac deinceps refutandis liquido con-

Altera obiectio.

Sãguis hum. neceſſarius in vnguẽto.

conſtat. Sanguinem vero, muſcum, mumiam, ceteraque ex homine ſumpta, neceſſaria eſſe vnguento cõficiendo, ideo exiſtimamus, quod aegro per ea arctiſſima cum vnguento cognatio ſit. Etenim in homine hominiſque partibus calor ineſt caeleſtis, praecipuus actionum auctor, cuius vim eſſe plane mirabilem ac vere caeleſtem ex Ariſtotele & Platone liquet, liquet ex Hippocrate, qui libro de principijs, *Mihi quidem videtur*, inquit, *quod calidum vocamus immortale eſſe, & cuncta intelligere, & videre, & audi-*

Calor naturalis eſt vere c aeleſtis.

re,

re, & scire omnia tum prae-sentia tum futura. Calor autem hic, spiritusue, sicuti minimis quibusque corporis partibus penitus inseritur, ita est earum ὀσία & veluti essentia ac natura, quas mutuo quodam consensu & occulta sympathia arctissime vincit. Quare mirandum non est, si adeps humanus, mumia, muscus, & sanguis, qui seminarium est caloris & spiritus cognationem habeant cum genere humano. Mirabitur haec rudis Aristarchus, non secus ac *Si mulier vitulum, aut si bos ediderit agnum:* vel certe

Cur sanguis hum. sit necessarius vnguent.

con-

contemnet, quaſi nos ab rationibus inopes, & noſtri ingenij viribus diffidentes ad caeleſtia confugiamus. Ceterum non eſt, cur vere moroſus ac difficilis omnia faſtidias: mihi ſane nihil odioſius eſt eo hominum genere, cuius palatum adeo ſapit, vt omnia plane ſtomachetur: cui *Nec Demoſtenes ſati ſfacit*, nec *Coae Veneris pulchritudo*, aut *ſimulacrum Iouis Olympici*. Etenim calorẽ ſpiritumque e caelo deductũ tranſlatumque ad nos, omnes ſapientes antiqui, recentiores agnoſcũt, in quaeſtionem minime reuocandum.

Moroſitas odioſa eſt.

Alij

Alij vero ingenij aciem in omnes vnguenti partes acrius intendentes singula quaeque diligenter examinant: cumque earum nullam aduertant ea vi praeditam, vt absenti vulneri mederi possit, vnguenti praestantiam, vt vanitatem & malitiam, nobis obijciunt. Neque enim (inquiunt) sanguis humanus, neque pinguedo, muscus, terebinthina, oleum lini, bolus armenius, aut quiduis aliud in vnguentum vsurpatum, eiusmodi vi praeditum esse videtur. *Heu prisca fides!* Tam ne bardus es, tā rudis me- 2 Alterum argumentum aduersariorum. Dissoluitur argumentū.

me-

medicus, in philoſophia, tam hoſpes & aduena, vt neſcias, ſexcenta eſſe, quae ſigillatim aeſtimata, inutilia pene ſunt, nulla (dicere auſim) vi praedita? Si vero generatim, penitus admiranda? Theriacam habes, vel potius (quod magis mireris(habes foſſile ſtibium, vulgò antimonium, nulla purgandi vi praeditum; habes chryſocollam, quae, ſi ethimologiam ſpectes, aluũ potius tardat: nam auri gluten Latinis ſignificat: miſta habes haec eadem, incredibilem purgandi vim omniumque maximam ex mixtio-

Compoſitio quantũ poſſit.

tione adepta. Quid dicemus de puluere nitrato? vim eius esse admirabilẽ, quippe qui tonitrua & fulmina imitetur & aequet, sciunt omnes; omnesque sciunt, neque nitrum, neque sulphur, aut carbonem, ex quibus is constat, ea vi praedita esse. Itaque hoc argumẽtum, quod principio velut *Euripidis emphidexium* esse videbatur, infirmum reuera futileque est, Puluis tormẽtarius ad mirabilis.

Et redit in nihilum, quod
fuit ante nihil.

Nonnulli vero (ridendi profecto sunt hi) vnguenti superstitionem ex eo coniectant, quod suspensi homi- 3 Testum argumentum.

nis

nis muſcus in compoſitionem vſurpetur. Si enim, inquiunt, naturalis eſſet vnguenti vis, non magis laqueo, quam morbo mortui hominis muſcus vtilis ac ſalubris eſſet. Sed vere audio anicularum murmura, quae hoc ipſo, quod aliquid ſuſpēſi hominis adhibetur, de ſuperſtitione continuo trepidantes & meticuloſae ſuſpicantur. Philoſophi eſt animaduertere, hominem morbo non confectum vberiori ſpirituum copia circumfluere, morbo vero afflictum ſpiritibus exhauſtis contabeſcere. Suſpenſum

Diſſoluitur argumentū.

prae-

praeterea vberrimos laqueo spiritus ad caput allicere ac trahere: hoc igitur spiritibus turgescens, & radicati etiam humidi succosus, foecundiori ac praestantiori musci seminario praeditum est. In vnguento autem tam mirabili componendo selectissima praestantissimaque vsurpanda esse, quis dubitat?

Muscus su. sp. nsi hominis praestantior.

Neque vero aditus ad caput laqueo spiritibus intercluditur ita, vt in thorace omnes & faucibus haereant: quia ligatum praessumque guttur sanguinem non spiritus transitu prohibet. Declarat id quidem calor faciei

nõ mediocris, rubor, & vinculo arctius stringente, & spiritibus propterea eo incongruentibus, plumbeus color, quo facies perfunditur.

4 Quartum argumentum. Neque est cur sympathiã sanguinis adipis musci cum homine vanam & fabulosam putet Sennertus quod sanguis, exempli causa, corrumpatur ac putrescat, corpore, vnde missus est, conualescente, immo plane incolumi; quia sympathia inter sanguinem & hominem non ea est, quae ad producendam vitam, vel ad valetudinem tuendam sit necessaria; sed quae ad quas-

Dissoluitur argumentũ.

dam

dam actiones sui perutilis. Exemplo rem aperio: venenum a scorpione membro impressum arctissima cum scorpione sympathia coniūctum est: vt patet ex eo, quod hic, contusus & vulneri appositus, reuocat exugitque venenum a se membro actū inspiratumque; & tamen is dui vixisset incolumis, etiam si impressum a se venenum vna cum homine extinctū esset. non enim vnquā scorpius cum homine venenato interijt, aut interijsse fertur.

Quae sympathia sit necessaria vnguento.

Scorpius venenum.

Mihi vero laborandum non est (vt vehementer laborandum, summisque in- 5

Quintum argumentum.

genij viribus contendendum, omnes arbitrantur) *de sphaera*, vt vocant, *actiuitatis* vnguenti vulnerarij. Nam etsi plurima agentia naturalia certam *nobis* habent sphaeram actiuitatis, certum spatiũ, ἀπόῤῥοιαν, seu virtutis effluuium circumscribens, aut vim certò aliquò emittere nobis videantur; tamen multa sunt, quorum sphaera quam late longeque pateat, haud certo scimus, aut, si scimus, eam longius pertingere ac prope indefinitã esse intelligimus. Et vero quam sphaeram actiuitatis habere putamus ma-

De sphaera actiuitatis complura.

magnetem, vel potius ſtellas ad ſe magnetem allicientes? Quam ſphaeram illuminandi noſtraque corpora varijs qualitatibus afficiendi habere Solem, Lunam, Stellas, ſupera denique omnia? Sol ex infinito prope interuallo ſua vi ad terram vſque pertingit, longiuſque progrederetur, ſi terra eſſet longius diſſita. Luna plena, nouaque, imo intermeſtris ac dimidiata Italũ lunari morbo aeque afficit atque Aegyptium, Perſam, Indum, ceteros orienti proximos: quinimo peraeque hos atque Gallos, Germanos, Nor-

Sphaera actiuitatis magnetis.

Solis.

Lunae.

uegos aliosque vltimum occidentem & septentrionem incolentes. Ignis exurit lignum, sibi contiguum; calefacit hominem, sibi vicinum; illuminat aerem, longe distantem. Quid? etiam e longinquo interdũ ignis comburit. Nam aproxeos herbae radicem a se distantem accendit, longius pertingens sua vi, quam vulgus hominum opinetur.

Ignis.

Corruet, inquies, Porticus Stoicorum, Licaeum, Academia, ceteraque philosophorum gymnasia ruinas agent, si incertam esse dixeris, minimeque constitu-

Obiicitur.

agent,

tam agentium ſphaeram actiuitatis. Corruant, nihil moror, penituſque labantur, ſi infirmo nitantur fundamento. Sed reuera corruere non ſinit, vndique fulcit ac ſubſtentat, qui rem intentis mentis oculis contemplatur. Definita eſt atque certa agentibus, non nobis, eorum ſphaera actiuitatis; vim certo aliquo emittunt omnia: quo vero, quam longe lateque non raro ignoramus, putantes breuiori definitam eſſe interuallo, quá reuera ſit. Quam igitur actiuitatis ſphaeram hominis eſſe putamus alienum de-

Reſpōdetur.

Quomodo ſit definita agentium ſphaera actiuitatis.

longinquo nasum seruan-tis? Apuli aranei impressum membro venenum fouen-tis? mori ac cerasi sui quasi speciem in modum tam mirandum in homine im-mutantis? aut eius, qui ex Gallia in Italiam canem allexit? Fertur enim canis dominum, ex Lugdunensi Gallia in Italiam profectum, e longissimo interuallo plu-riumque dierum flexuoso incertoque itinere, & inse-quutus & consequutus fuis-se. Fabellam putas de cane quae narro, ab alijs mihi nar-rata? Audi historiam do-mesticam ac verissimam.

Historia de cane.

Ser-

Seruio meo germano fratre, Roma Spoletum redeunte, domesticus canis latrare coepit, & inconsueto quaeruloque vlulatu domum implere multo ante, quam is domum appropinquaret; imo vero vltro ac citro commeare & vndique discurrere: tandem morae impatiens aperta ianua domo prosilijt, & redeunti Seruio longe obuiam processit. Idem canis (quod certe longe mirabilius est) ab eo die, quo Seruius Spoleto Romam profectus fuit, moerens, demissus, afflictus, & ab omnium consuetudine abhor-

Domestica historia.

Miranda de cane.

abhorrens in angulo do-
mus perpetuo ſere dormita-
bat & a cibo pene omni ſeſe
abſtinebat. Cum vero pri-
mum frater Roma Spoletũ
verſus iter iniret, ſtatim ca-
nis moerore depoſito ſe
erigere coepit, & conſueto
cibo reficere. Neque vero
exiſtimes, caſu id ſemel ac-
cidiſſe, quia toties contigit
quoties Spoleto Romam
Seruius migraret, ac Roma
Spoletũ reuerteretur. Quin-
imo domeſtici omnes ex eo
coniectabant, Seruium, in
patriam reuerſurum, iam
in viam ſe dediſſe, quod
canis recenti ac repentina
hi-

hilaritate pristinam tristitiam relaxaret, omnibusque noua festiuitate blandiretur. Illud etiam, quod de fele a fide dignissimo praestantissimoque Poeta Francisco Stelluto nuper accepi omnino improbat certā ἀπόρροιαν: Felis Aesio e Capuccinorū domo in aliam eorundem Patruum duodecim millia passuum Aesio distantem, sacco conclusus, cum transportatus esset, eadem die per arduam latebrosam ac transuersam viam Aesium repetijt. Iam vero, Sennerte, (hunc appello, quippe acerrimum omnium atque infe-

Historia de fele.

Dissoluitur argumentū.

infestissimum vnguenti hostem): quod nam spirituum effluuium manare putas e fele Aesio profecto? e Spoletino homine ex Vrbe vix pedem efferente? Quam sphaeram actiuitatis esse putas vrsi, vrsinum adipem in vase asseruatum commouentis? leporis leporinos pilos tenello puero planeque imberbi in genam inserentis? vuae vinum doliare maculamque hum: commouentis? mali punici mulieris occipitium; vini rubri viri genam tam facile ac perspicue immutantis? fragarum carnea fraga incredi-

Vrsini adipis leporis caeterorũ sphaera

dibili vi afficientium? Vanum profecto est, quod vulgo omnes asserunt de certa nobis sphaera actiuitatis.

Quare minus facessit negocium, quod de medicamento pyxide condito adiungit Sennertus. Nam etsi mirandum est, vnguentum, gladio in arca alioue incluso adhibitum, (nam medicatus gladius in armario includitur, vt aëris vim effugiat: alioquin enim vulnus non mediocri afficitur detrimento) vim in vulnus e longinquo effundere, persuadens nempe arculam, vbi conditum est, domi parie- 6 Sextum argumentum

tes,

tes, valles, montes, & quicquid tandem interiectum est; seque insinuans in occlusum vulnerati domicilium, in circumlitas obductasque vulneri fascias, ac demum in ipsum membrũ vulnere affectum: quamuis, inquam, haec miranda sint, nec ab vnguento praestari posse videantur, longe tamen mirabilius est, polum, stellasue, aut montes, quos recentiores commiscuntur, magneticos sub polis assurgentes, ex infinito prope interuallo, superatis immensis montibus, vallibus ingentibus spatioque longissimo

Vis vnguẽti quocunque peruadit.

Vere mirãda

ſimo in magnetem vim emittere plane admirabilẽ: quae cum a commoto aere non agitetur, non iactetur a vento, nec prohibeatur, quominus ad magnetem pertingat; mirandum non eſt, ſi vnguenti vires e pyxide in vulnus recta ferantur, nullo aere aut vento diſiectae, neque parietibus domorum, montium vaſtitate, aut longa vallium intercapedine prohibentibus.

Reuocant praeterea in dubium vim medicamenti, quod non ſemper, quod nõ omnibus medeatur vul- 7 Septimum argumentũ.

neri-

neribus. Nam; inquiunt; fieri poteſt, vt, quando adhibito medicamento vulnus ſanatur, non vnguento reuera; ſed naturae morborũ omnium medico, ſanitas accepta referenda ſit: praeſertim cum vulnerum ſanatio, quae in glutinatione maxime conſiſtit, ſolius ſit naturae opus; medicus vero impedimẽta ſolum amoueat. Vin dicam, quod ſentio? hoc argumentum Sennerto non parcit,

Vulneris ſanatio eſt naturae opus.

Diſſoluitur argumentũ.

Reuolutaque tela vertit in auctorem.

ſiue enim vnguento ſympathico, ſiue quouis alio me-

medicamento vulneri opituleris, natura ſemper eſt morbi medicus, cum vulneris ſanatio, vt dictum eſt, in glutinatione ſita maxime ſit, quae ſolius eſt naturae opus. Poſſem igitur (ſi res ita ſeſe haberet) omnia medicamenta tanquam inania reſpuere, vulneris ſanitatem vnius naturae viribus adſcribens. Vnguentum ſympathicum efficit ea omnia, quae vnumquodque aliud vulnerarium medicamentum, eo tamen diſcrimine, quod illud iucundius, hoc moleſtius; illud abſens, hoc praeſens; illud

Diſcrimen inter vng. armar. & alia.

K mi-

mirabili, hoc vulgari ratione efficiat.

8 Octauum argumentum. Quod vero ad vulnera sananda opus sit multiplici operatione, quae ab vno vnguento sympathico minime praestari possunt, vt *Sordium abstersio, puris concoctio, excrementorum expulsio, carnis generatio*; sunt merae nugae. Nam exploratum est, sexcenta alia medicamenta, vt Ducis Etruriae balsamum, ea omnia exequi & perficere. Passim non in

Argumentũ dissoluitur. Italia solum & Hispania, sed etiam in Gallia, Belgio, Germania vnum vulneribus sanandis saepe adhibetur. Hispa-

ſpanae oleum. Romae quidem celebre eſt, & vulnerariorum omnium medicamentorum longe praeſtantiſſimum (id enim teſtantur vnanimes experti chirurgi) Balſamum a Tobia excellēti chymico & botanico ſcientiſsimo optimi Principis Frácìſci Cardinalis Barberini paratum; a quo ſolo operationes omnes vulneribus neceſſariae, quas pollicentur complura alia medicamenta, praeſtantur, *Abſterſio, Concoctio, Expulſio, Generatio, Glutinatio*. Praeterea vnguentum ſympathicum ex *glutinantibus* conſtat, ex

Balſamum Tobiae praeſtantiſs.

Vng. arm. cōſtat ex omnibus neceſſarijs.

suppurantibus, renouantibus ceterisque necessarijs. Demum vnicum vinum, solaque ligatura haud exiguis vulneribus saepe medentur: quae quia ex abstergentibus, concoquentibus, glutinantibus ceterisque talibus non constant, non sunt propterea tanquam inutilia improbãda. Itaque quocunque tandem argumentum dirigas, quouis modo flectas & tuo arbitratu inuertas, vt thymbra semper erit, *ex qua lancem facere nemo potest.*

9 Neque vulneratarũ partium diuersitas nobis, vt Séner-

Nonum argumentum.

nerro, negotium faciſſit, vnguentumque infirmat: nam etſi caro, vt doctiſſimus hic vir nobis obiectat, neruus, membrana diuerſo temperamento praedita sũt diuerſoque proinde medicamento indigere videantur; tamen & balſamum Cardinalis Barberini, & Ducis Etruriae, & oleum Hiſpanae, & alia ſexcenta diuerſis medentur tum partibus, tum vulneribus. Itaque ex eo quod diſpar ſit variaque vulneratarum partiũ temperies, non tamen opus eſt medicamento plane diuerſo. Vno igitur vnguen- Partium diuerſa temperies.

to sympathico, sicut vno Hispanae oleo, alijs atque alijs partibus temperamento dissidẽtibus opitulari possumus.

10 *Quod si quis* (decimum est Sennerti argumentum) *vno tempore plura vulnera diuersis in partibus a diuersis armis acceperint, vnum ne telum iniungere sufficiet? & vis ne eius ad omnia vulnera feretur? aut omnia ne tela iniungenda erunt? & anne vnguentum quodlibet faciet suum officium? & hoc ad istud vulnus, quod hoc telo inflictum est, recta perget; illud ad aliud, quod alio telo illatum est?* Siue plura,

Decimũ argumentum.

Sen-

Sennerte, siue vnum telum inunxeris, vis medicamenti fertur in vulnera. nam sanguis, in vnum pluresue gladios ex vno vel pluribus vulneribus missus, idem sanguis est, eademque sympathia & affinitate cum vno atque altero vulnere deuinctus est, ac proinde is vnus in vnum gladium effusus, deferre potest vnguenti vim in partes omnes vulneratas. Neque vero medicamenta, quae occulta vi ac sympathia agere dicuntur, ex quátitate solum, sed ex qualitate multo maxime aestimantur.

Argumenti dissolutio.

11 Videcimū argumentū. De pyxide, quod addunt, satis mirari non possum: nam in ea conditum medicamentum vulnera non sanat (miratur enim Sennertus ignauiam medicamenti in pyxide occlusi. Si enim, inquit, vnguentum gladio illitum per sympathiam vulneri medetur, non illitum etiam, nempe conditum in arcula, mederetur, cum vbique ijsdem sympathiae vinculis vulneri coniunctum sit) non sanat,

Argumentū dissoluitur. inquam, vulnera in pyxide asseruatum, quia non fertur in vulnus: nō fertur autem, quia vectorem non habet

ana-

analogia & affinitate sibi deuinctum: ac proinde iners & ignarum in pyxide latet. Quod si affricetur sanguini, vel potius gladio cruento, iam vectorem nactum, prompte fertur in vulnus, certa medicina salubre.

Sanguinem vero medicamenti vectorem (nam sanguine intercedente vis, medicamenti e gladio fertur in vulnus) in atomos dissoloi & vndequaque diffundi, vt vim medicamenti deferat in vulnus, aut non est necesse, aut si necesse, nobis, vt Sennertus contendit, explicandum non est, 12 Duodecimũ argumentũ.

id

id qua ratione fiat: quia, vt supra diximus, quae agunt ex interuallo, vt abdita vi agunt, ita abdito modo: & sicuti agere scimus, re docti, ita nescimus, quomodo agant. Putare vero se omnia scire posse, maximae inscitiae argumentum est. Humanum scire est pulchre imaginari: is verius philosophatur, qui pulchrius imaginatur, qui ea comminiscitur, quae pulchriori quadam veri specie nostrum capiat (aut verius) nostrũ eludit intellectum. Bone Deus? scire ne atque explorate scire contendimus ea, quo-

Agentia in distans abdito modo agunt.

Nota de nostro philosophandi modo.

quorum veritatem, vt ait Democritus, in profundo penitus abstrusit natura, aeternisque tenebris circumfusam esse voluit? Profecto ne ea quidem ipsa, quae manibus tractantur, videntur oculis, omnibusque sensibus patent, vllo possumus modo cognoscere. Testimonio est opium, cichorium, acetum, ceteraque sexcenta: in quorum natura inuestiganda etsi antiquorum praestantissimi laborarunt, asserunt recentiores, omnes vere sudarunt, adhuc tamen de ijs nihil ratum est, nihil firmum, nihil

De cichorio notanda.

pe-

penitus constitutum. Cichorium serimus, nascens videmus, manu contrectamus, olfactu & gustatu examinamus; adolescens, adultumque, & exiccatum sensibus omnibus omnique arte, industria demum chymica explorãdum curamus: & tamen adhuc neque scimus, neque nouimus, calidum ne re vera, an frigidum sit. Quid dicam de opio, quod aliqui summe frigidum esse, alij summe calidum existimant iuratique affirmant? In quo sane in quaestionem veniunt non abditae abstrusaeque in arcano

De opio notanda.

cano

cano naturae penetrali opij qualitates; ſed calor & frigus, quae ſenſibus plerumque patent, quaeque omnium facillime cognoſcuntur. Neque de exiguo & ſubobſcuro qualitatis gradu diſceptatur, ſed de ſummo & omnium ampliſſimo: calidiſſimum illud eſſe alijs opinantibus, alijs frigidiſſimū: ambobus (quod ſane mireris, vel potius rideas) plane rem vel litigioſo ac pertinaci ſe probare exiſtimātibus. Quid de aere? quem aliqui calidum natura eſſe opinantur: alij frigidum, humidum alij, alij ſiccum: immo ne-

De aere nota.

vllus

vllus nugamentis deesset locus, &

Aegrotae mentes quod fingere nunquam audent ;

audacter aliqui comminiscerentur, neque calidum, neque frigidum, neque humidum, neque siccum, sed omnis qualitatis expertem, scripserunt. Vere igitur *Nos ita philosophi sumus* (vtor Cic. verbis) *vt cum fabris habitare possimus* : vere *humanum scire est pulchre imaginari, isque verius philosophatur, qui pulchrius imaginatur*. Quare qui rationem sibi explicanda contendit, qua sanguis in pannum gladiumue effusus

Dissoluitur argumentū.

ſus deferat in vulnus vim medicamenti, qui ex nobis quaerit, num diſſoluatur in atomos, num feratur in orbem, & vndequaque diffundatur; &, ſi diffunditur, num tam longe lateque peruadat, vt ad diſtantiſſimum vulnus pertingat: hic, inquam, velim, animum aduertat vel ad tarantulae venenum, vel ad naſum reſtitutum ex aliena carne, mihique explicet, qua ratione ex longiſſimo interuallo, aut ſalutaris viuentis hominis vis in commorſum hominem naſumque reſtitutum feratur; num diſſolua-
tur

tur in atomos, & num vndequaque diffundatur. Velim, vt qua ratione allia cepaeque satae, frondentes vites vuisque foecundae, cerasus, morus, malus punicus, ceterae arbores a me supra commemoratae, foetum afficiant maculamque commutent. Velim, inquam, vt haec omnia explicet,

Nota de allijs.

Et erit mihi magnus Apollo.

13 Vtrum vero vnguentum, vulneri non gladio illitum vulneri medeatur, mihi haud exploratum, haud expertum: neque Sennertus experimento pugnat. solum ait,

Decimum tertium argumentum.

aic, si gladio inunctum, vulneri medetur, facilius ipsi vulneri adhibitum mederetur. Fortasse facilius. Nam calchantum, secreto laboratum artificio, & vulnerato membro & panno cruento aspersum, sanguinem sistit, vulnusque sanat. Quod si vnguentum e longinquo solum mederetur, id eius praestantiae adscribendum esset, qua vulgaribus medicamentis vulnerarijs antecellit.

Dissoluitur argumentū.

Medetur autem non solum gladio sanguine tincto illitum, vt exprobrāt aduersarij, sed cuiuis alij, panno, 14

Decimum quartum argumentum.

ligno, corio, ceterisque sanguine perfusis. id accepi ab oculatis testibus fide omniũ dignissimis. Nam in Rhetia, Heluetiaque cuiuis sanguine infecto salubriter vnguentum affricatur. ergo peccat etiam in historiam Sennertus, cum ait. *Si sanguinis beneficio vis medicamenti ad vulnus deferatur, cur non etiam aliarum rerum in quas e vulnere copiosissime saepe sanguis effunditur, vires ad vulnus deferret, quod fieri non videmus.*

15 Decimum quintum argumentum. Quod vero aiunt, vnguenti superstitionem vel ex eo innotescere, quod ab

acie,

acie, versus tergum illiniendus sit gladius, cum caesim vulnus illatum est; cum vero punctim, a cuspide ad imum; me non mouent, neque, vt sibi ipsi persuadent,

Telũ immedicabile torquent.

Nam hic non tam quaerimus, an sanatio naturalis sit, quam an naturalis esse possit. Fateor, cacodaemonẽ posse huic, vt ceteris, se vnguento inmiscere (nam hic saepe saepius nos insontes laedit, imprudentes fallit, simplices illudit) profiteor tamen, naturam, suis tantum viribus huiusmodi

miracula facere posse; cum mirabiliora vel aeque mirabilia faciat. Etenim qui renuunt vnguentum tanquã naturae opus, naturam accusant, vt infirmam ad id efficiendum. *Praeterea* exploratum est, vnguentum quouis modo adhibeatur vulneri opitulari. Qui vero aiunt, adhibendum id esse certa quadam ratione, ideo aiunt, vt artificium, & ex artificio existimationem medicamento con[...]

Dissoluitur argumentũ.

ti etiam qui [...]

to syde[...]

[...] in

[...] om-

componendo medicamento, ſiue plane negligas, vnguentum efficies praeſtantiſſimum, cum ſympathia praeditum efficias.

16 Irrident praeterea noſtrã credulitatem, quod antiqui prorſus ac ſimplices ea credamus, quae nulla firma ratione comprobari poſſunt. Probandũ, inquiunt, nobis eſt vnguenti vim eſſe naturalem. Immo vero minime probandum aut rationibus ar[illegible]mentis. Quid enim a[illegible]ntis[illegible]s eſt vnguẽ[illegible]e[illegible]is compro[illegible]lis ipſis vi[illegible]n ab adhibi-

Decimũ ſextum argumẽtum.

to vnguento partam, nullis additis caeremoniijs, nullis ſignis, verbis nullis plane adiunctis, quibus cacodaemonis dolo nos aſſentiri pol liceamur. Immo e contrario Deũ imploramus (quem certe omnes implorare atque obteſtari debent, qui de orthodoxa fide recte ſentientes, vnguento vſuri ſunt: id moneo, id ſuadeo, id omnes vt faciant, peto quaeſoque) vt illius aſtum longe arceat: ac proinde iure credimus, ſanitatem ex eius vi natam eſſe. Quod ſi aduerſarij a cacodaemone aliquid vnguento ſubdole inſitum

Ratio adhibendi vng.

opi-

opinantur, id vere probandum. Nos *non plus sapere, quã oporteat sapere, satagimus.*

Instant praeterea & vrgent Hildani obseruatione xxv. cent. III. *De infelici successu* (sic enim inscribit obseruationem) *vnguenti sympathici seu armarij*, vbi haec habentur verba: *Quam misisti delineationem instrumenti nõ satis intelligo, ideoque vt ampliorem declarationem mihi communicare velis, obnixe rogo. Nunc quod tibi communicem nihil singulare habeo, ne tamen plane nudam mitterem epistolam, exemplum de infelici successu vnguenti sympatici siue* 17

Decimũ septimum argumentum.

Historia. armarij adſcribam. Genere & virtute vere nobilis matrona Anna Sidonia Bremſerina de Rodeſheim nobiliſſimi ac ſtrenui viri D. Hermani a Crõberg Lorcenſis ad moenum praefecti prudentiſſimi coniux matrona iuuenis & optimo habitu corporis praedita cum ante menſem feliciter peperiſset neſcio quo nam infortunio factum quod decima die poſt partum vulnus ad latus pupillae ſiniſtrae verſus ſternum accepit. Vulnus etſi non vſque adeo profundum eſſet, ſanguis tamen copioſe effluxit a chirurgo riſtricto ſanguine non vulnus ſed cultrum, quo inflictum fuerat, curabant

Vng. armar. adhibetur.

&

& tractabant quotidie, & quidem, vt par est, diligenter; cito & vt videbatur satis feliciter & fere absque dolore curatum fuit vulnus. Sed quid fit? vix cicatrice inducta, obtuto in profundo mãmae aborto dolore, febre cum rigore, lumborũ & capitis dolore correpta fuit aegra. Mox intumescit, & indurescit mamma maximo cũ dolore, non solum mammae verũ etiam nuchae & scapulae, adeoque totius istius lateris. Interim aduocatur chirurgus, qui etsi omnem adhiberet diligentiam, symptomata tamen de die in diẽ magis magisque accreuerunt. Tandem decima nona Aprilis ego quoque

A curatione quae superuenerint.

ac-

accersitus ad ipsã Oppenheimiũ perueni & mammam supra modum tumefactam & vndique fere induratam offendi. Dolor maximus & pungitiuus febrisque continua aderant. Cicatrix praecedẽtis vulneris vix apparebat: circa pupillam liuida erat cutis, ita tamen mollis, vt fluctuatio puris tactu facile deprahendi posset, quapropter suasi, vt incideretur vomica. Consensum porro cum dedisset aegra & adstantes, scalpello incuruato atque hic adumbrato, abscessum incidi. Pus copiose & quidem cum impetu effluxit, hinc dolor mox sedatus fuit: reliqua quoque symptomata, veluti

Hildanus accersitur.

Symptomatũ remissio.

luti

luti febris, nausea, capitis, nuchae, & scapulae dolor, vigiliae & inquietudines paulatim remiserunt, & subsequens nox prorsus quieta fuit. Ab *eo tempore multum puris effluxit, durities quoque paulatim remisit; interim tamen duobus alijs in locis, & quidem prope pupillam, per se exulcerata est mamma: nihilominus tamen omnia ita sese habent, vt sperem ipsam quamprimum pristinam valetudinem recuperaturam. Plura nunc non addo.* Haec Hildanus: ex quibus intelligi posse nonn ulli arbitrantur vnguenti vanitatem apertumque mendacium. Sed hi Dissoluitur argumentũ.

pro-

ligno, corio, ceterisque sanguine perfusis. id accepi ab oculatis testibus fide omniũ dignissimis. Nam in Rhetia, Heluetiaque cuiuis sanguine infecto salubriter vnguentum affricatur. ergo peccat etiam in historiam Sennertus, cum ait: *Si sanguinis beneficio vis medicamenti ad vulnus deferatur, cur non etiam aliarum rerum in quas e vulnere copiosissime saepe sanguis effunditur, vires ad vulnus deferret, quod fieri non videmus.*

15 Decimum quintum argumentum.

Quod vero aiunt, vnguenti superstitionem vel ex eo innotescere, quod ab

acie,

acie, versus tergum illiniendus sit gladius, cum caesim vulnus illatum est; cum vero punctim, a cuspide ad imum; me non mouent, neque, vt sibi ipsi persuadent,

Telũ immedicabile torquent.

Nam hic non tam quaerimus, aṅ sanatio naturalis sit, quam an naturalis esse possit. Fateor, cacodaemoné posse huic, vt ceteris, se vnguento immiscere (nam hic saepe saepius nos insontes laedit, imprudentes fallit, simplices illudit) profiteor tamen, naturam, suis tantum viribus huiusmodi

miracula facere posse; cum mirabiliora vel aeque mirabilia faciat. Etenim qui renuunt vnguentum tanquã naturae opus, naturam accusant, vt infirmam ad id efficiendum. Praeterea exploratum est, vnguentum quouis modo adhibeatur vulneri opitulari. Qui vero aiunt, adhibendum id esse certa quadam ratione, ideo aiunt, vt artificium, & ex artificio existimationem medicamento concilient. Sicuti etiam qui praecipiunt certo syderum coetu elaborandum id esse. nam siue stellarum coitum attendas in

Dissoluitur argumentũ.

com-

componendo medicamento, siue plane negligas, vnguentum efficies praestantissimum, cum sympathia praeditum efficias.

Irrident praeterea nostrã credulitatem, quod antiqui prorsus ac simplices ea credamus, quae nulla firma ratione comprobari possunt. Probandũ, inquiunt, nobis est vnguenti vim esse naturalem. Immo vero minime probandum aut rationibus aut argumentis. Quid enim argumentis opus est vnguẽto, experimentis comprobato? Nam oculis ipsis videmus sanitatem ab adhibito 16 Decimũ sextum argumẽtum.

to vnguento partam, nullis additis caeremonijs, nullis ſignis, verbis nullis planè adiunctis, quibus cacodaemonis dolo nos aſſentiri pol liceamur. Immo e contrario Deũ imploramus (quem certe omnes implorare atque obteſtari debent, qui de orthodoxa fide recte ſentientes, vnguento vſuri ſunt: id moneo, id ſuadeo, id omnes vt faciant, peto quaeſoque) vt illius aſtum longe arceat: ac proinde iure credimus, ſanitatem ex eius vi natam eſſe. Quod ſi aduerſarij a cacodaemone aliquid vnguento ſubdole inſitum

Ratio adhibendi vng.

opi-

opinantur, id vere probandum. Nos *non plus sapere, quã oporteat sapere, satagimus.*

Instant praeterea & vrgent Hildani obseruatione xxv. cent. III. *De infelici successu* (sic enim inscribit obseruationem) *vnguenti sympathici seu armarij*, vbi haec habentur verba: *Quam misisti delineationem instrumenti nõ satis intelligo, ideoque vt ampliorem declarationem mihi communicare velis, obnixe rogo. Nunc quod tibi communicem nihil singulare habeo, ne tamen plane nudam mitterem epistolam, exemplum de infelici successu vnguenti sympatici siue* 17 Decimũ septimum argumentum.

Historia. armarij adscribam. Genere & virtute vere nobilis matrona Anna Sidonia Bremserina de Rodesheim nobilissimi ac strenui viri D. Hermani a Crõberg Lorcensis ad moenum praefecti prudentissimi coniux matrona iuuenis & optimo habitu corporis praedita cum ante mensem feliciter peperißet nescio quo nam infortunio factum quod decima die post partum vulnus ad latus pupillae sinistrae versus sternum accepit. Vulnus etsi non vsque adeo profundum esset, sanguis tamen copiose effluxit a chirurgo ristricto sanguine non vulnus sed cultrum, quo inflictum fuerat, curabant

Vng. armar. adhibetur.

&

& tractabant quotidie, & quidem, vt par est, diligenter; cito & vt videbatur satis feliciter & fere absque dolore curatum fuit vulnus. Sed quid fit? vix cicatrice inducta, obtuto in profundo mãmae aborto dolore, febre cum rigore, lumborũ & capitis dolore correpta fuit aegra. Mox intumescit, & indurescit mamma maximo cũ dolore, non solum mammae verũ etiam nuchae & scapulae, adeoque totius istius lateris. Interim aduocatur chirurgus, qui etsi omnem adhiberet diligentiam, symptomata tamen de die in diẽ magis magisque accreuerunt. Tandem decima nona Aprilis ego quoque

A curatione quae superuenerint.

ac-

accersitus ad ipsã Oppenheimiũ perueni & mammam supra modum tumefactam & vndique fere induratam offendi. Dolor maximus & pungitiuus febrisque continua aderant. Cicatrix praecedẽtis vulneris vix apparebat: circa pupillam liuida erat cutis, ita tamen mollis, vt fluctuatio puris tactu facile depraehendi posset, quapropter suasi, vt incideretur vomica. Consensum porro cum dedisset aegra & adstantes, scalpello incuruato atque hic adumbrato, abscessum incidi. Pus copiose & quidem cum impetu effluxit, hinc dolor mox sedatus fuit: reliqua quoque symptomata, veluti

Hildanus accersitur.

Symptomatũ remissio.

luti

luti febris, nausea, capitis, nuchae, & scapulae dolor, vigiliae & inquietudines paulatim remiserunt, & subsequens nox prorsus quieta fuit. Ab *eo tempore multum puris effluxit, durities quoque paulatim remisit; interim tamen duobus alijs in locis, & quidem prope pupillam, per se exulcerata est mamma: nihilominus tamen omnia ita sese habent, vt sperem ipsam quamprimum pristinam valetudinem recuperaturam. Plura nunc non addo.* Haec Hildanus: ex quibus intelligi posse nonnulli arbitrantur vnguenti vanitatem apertumque mendacium. Sed hi pro-

Dissoluitur argumentũ.

profecto mihi videntur eos imitari, qui *vbi tritico carent, lolio victitant*: nimirum inopes ab argumētis firmisque rationibus *nugis armati pugnare* contendunt. Quis nescit, praestantissima quaeque medicamenta non raro esse irrita? neque esse *in medico semper releuetur, vt aeger*? Quis nescit alios interdum ex alijs morbis nasci? At curatum fuit per vnguentum sympathicum sanatumque mulieris vulnus, vel ipso Hildano teste: & licet natus subinde sit alius morbus, non propterea prior ab vnguento non fuit sanatus; imo

imo vero quia praepropere forte ſanatus, ideo nouus pullulauit. Ex quo praeſtantia potius & vis non mediocris vnguenti ſympathici praemature ſanantis, quam ignauia aut vanitas innoteſcit. Exemplo rem clarius perſuadeo: calchantus naribus appoſitus fluentem ſanguinem illico ſiſtat, ex quo phrenitis oriatur, vi ſanguinis in cerebrum verſa: ergo calchantus iners eſt, & inutile medicamentum ad ſanguinem ſiſtendum? Minime gentium: imo validum ac praeſtantiſſimum. Haec ſi attendas, plane intelliges, Praeſtantia vnguenti innoteſcit.

quan-

quantas ipſe nugas agas Hildani obſeruatione.

18 *Decimum octauum argumentum.* Demum fieri non poſſe nonnulli arbitrantur, vt e pauculo illo vnguento, gladio pannoue illito, tantae vires emanare poſſint, quibus periculoſum vulnus ſanetur. Ceterum ſcire geſtio ex vnguenti hoſtibus, num magnum aliquod ac mole amplum ſit, quod ab exigua licet geminata ſcythae mulieris, obtutu hominem interficientis, pupilla emittitur. An igitur quia neque *Diſſoluitur argumentũ.* animo id, neque cogitatione aſſequi poſſumus, proinde ſuperſtitioſum eſt?

An

An quia (vt haec etiam, si non ad exiguitatem declarandam, certe ad ostendendum miraculum obiter adiungam) An quia, inquam, ignoramus vim illam, qua poli, aut stellae, montesue magnetici ad sese magnetem alliciunt, qua magnes ferrum trahit, qua adamas ab attrahendo ferro magnetem prohibet, ad daemones prouocandum? An quia Parasini terra in Taurorũ peninsula omnia vulnera sanat? An quia solstitialis herba vnico solstitiali die nascatur, adolescat, consenescat, & intereat, Varia naturae miracula.

ce-

ceteris omnibus diu viuentibus, cacodaemonis opera nata, adulta, confectaque fuit? An quia selenitis lapis solidus ac durus crescat decrescatque crescente ac decrescente luna: Aut quia turcosia gemma pallescat, eo, qui eam gestat, languente, ac periculo aliquo ei imminente subobscuro colore subfundatur: Aut quia laurus, ficus, vitis alba, vituli marini tergus, & hienae pellis fulmina a se arceant, & rerum omnium maximâ vim vi propellant, malus daemon praesto est? An quia tympanum e lupi corio

rio raucedine afficiat aliud ex ouina pelle longe distans, magia aliqua superstitiosa ab inferis accersita est? Sed vana sint horum pleraque nugae ac somnia; quid de remora dicemus? Inculcanda saepius res est, mirificissima omnium virtute praedita: quae sane tanta est, vt *Ruant venti licet, saeuiant procellae, furori tamen imperet, viresq; tantas compescat, & cogat stare nauigia, quod non vlla possunt vincula, non anchorae irreuocabili pondere iactae.* Quaero quid ex paruo hoc pisciculo sese emittit, quod impetum nauis ferociam-

que comprimat? Quid ex alio Indico, quod, vt ſupra commemorauimus, incitatum nauigium non modo ſuſtinet ac ſiſtit, ſed irrito ventorum impetu impulſuque remorum retro inhibet? ſane vnuſquiſque miraculo haeret mirabundus potius, quam rem enodaturus.

Iam vero cum nulla neque ratio, neque experientia nobis perſuadeat, vnguentum a daemone mutuatum eſſe vires: cumque & natura & ars vnguento aut magis aut aeque mirabilia vulgo & paſſim efficiant, non eſt, cur inertes & ignaui ru-

rudesque philosophi ad cacodaemonem prouocemus. Quare vnguentum armarium, ex eorum genere esse mihi videtur, quae fieri possunt, quaeque possibilia vulgo appellantur: idque ijs rationibus, quae sunt a me supra cōmemoratae. Quod si infirmae reuera illae sint, infirmam quoque meam esse coniecturam atque opinionem vltro fateor & aperte profiteor. imo vero veteri more testatum esse volo,

QVAE . SANCTISSIMI . VIRI . CHRISTIANI
FIRMA . RATAQVE . SANXERVNT
EA . SOLVM . IN . NOSTRA . DISSERTATIONE
FIRMA . RATAQVE . SVNTO

INDEX
RERVM NOTABILIVM
Quae in hoc volumine continentur.

Bal-

Hiſpa-

Opi-

Tabula

INDEX.

FINIS.

